ООТЕХНИК, ЭНЭ ИНИЙ УЯЛГАТА ХЭРЭГ

...ин дотороо КПСС-...дын урда тээхи со...сеондэ эхи табиха Борьёогой совхозой ...хуртэбэ. Юутээрээ ...алгараа? Нэн ту... малайнгаа ашаг ... жэл бүри дээшэ...гша ондо совхоз ...ан хонидойнгоо туг ...лограмм 460 грамм ...ан, зуун хонин ...урьга түлжүүлhэн, ...оо адагынь хоёр ...грамм hү hаахаар

...ыг амжалта түйлаг...р адууha малаа ...хэхэ, hайн байра ...ородохынгоо ха... анхаралаа малай ...аруулгада хандуул... Совхозой зоотех...инарна худэлмэри...д ашаг шэмэ ехээр ...ой хонидтой, үнеэл...эжэ хэдэн жэлэй ...ө нэтэрүүгээр ород...хоздо нооно ехэтэй, ...бэтэй бүриадай на... түхэлэй хонид уд...ыг. Хонид нооно...нараар, гарасаар, ...бэгынь томо жэ...ь ылгадажа, ота...рэгдэнхэй. Эхэ хо...нуудынь бүхыдоо ...ой. Зоотехнигэй ...ө нэгэшье хонин ...арада үгтэдэггүй. ...ан отарын хонидые ...эй, ямар шэнжэ ...ын үреор хэлли...б гэжэ мэргэжэл...оод, бүхы хонидоо ...ественна аргаар ...туримтай. Зоотех... бүри эрхим шанар...оо үгэдэг, томо бэе... ылгажа, hайн тэ...hалгада байлгаад, ...ан түлые баhал ...даа абадаг байха ...ы худэлмэрине сов... зоотехник нүхэр ...рхиндэг.

...малай үүлтэр hай...жаруулха худэлмэри Сэлэнгын совхоздо, Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо, Кабанскын аймагай Шергинскэ совхоздо, Худэриин совхоздо муу бэшээр ябуулагдана. Сэлэнгын совхозой главна зоотехник нүхэр Соколов hүүлэй жэлнүүдтэ мал ажалаа ёнотой зоотехническэ гуримаар эрхилхэ талаар мэргэжэлтэдэй, бүхы малшадай дунда ехэ худэлмэри ябуулжа байнхай. Тэрэнэйнь аша үрэ харагдажа захалаа. Энэ жэлдэ тус совхоз үнеэдэй hү шэмэ дээшэлүүлгээр республика дотороо жэшээ харуулжа гараа бшуу.

Ашаг шэмэ ехэтэй мал үсхэбэрилхэ талаар Ивалгын туршалга-үйлэдбэрилгын ажахын мэргэжэлтэд мүн лэ ехэ ороддолго гаргажа байна.

Теэд юрэнхы дээрээ малай үүлтэр hайжаруулха худэлмэри республикын колхоз, совхозуудта үшөөл хангалтагүйгөөр ябуулагдана. Энэл шалтагаанhаа боложо, hүүлэй 7—8 жэлэй туршада үнеэдэй hү шэмэ дээшэлнэгүй, нэгэл хэмдээ тооной байна. Хонидойнье нооной бираТай ехэ болоногүй. Гүрэндэ туналгадаг малай шэгнүүр жэлhээ жэлдэ доошоо ороно.

Хэн зэмлэгэйб? Түрүүшын ээлжэндэ зоотехнигүүд сэхэ харюусалгатай. Мүнөө үедэ республикын колхоз, совхозуудта аяар 261 зоотехник, 125 ветеринарна врач, 217 ветеринарна фельдшер ажаллана. Энэ айхабтар ехэ хүсэн. Эдэнэрhээ гадна, колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин управлениинүүд, племстанцинуүд болон гүрэнэй искусственна үрэжүүлгын станцинуудта хэды олон мэргэжэлтэд хүдэлнэ гээшэб. Хэрбээ эдэнэр бүхы хүсэеэ малай үүлтэр hайжаруулгада хабаадуулбал, ямаршье орёо зорилгонуудые амжалтатайгаар шидхэжэ шадаха байна бшуу.

Зүгөөр эдэ олон мэргэжэлтэдые зүбөөр хэрэглэхэ гэжэ ажахын олохон хүтэлбэрилэгшэд ороддоногүй. Зоотехнигүүдые, ветеринарна худэлмэрилэгшэдые ооhэдынь уялгата ажал хүүлэнгүй, энэ тэрэ худэлмэридэ ябуулжа hамшааха ушар али олон үзэгдэнэ. Жэшээнь, Улаан-Удын аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхоздо hая институт дүүргэhэн зоотехник нүхэр Кушнарев энэ жэлэй эхинhээ ажаллана. Залуу мэргэжэлтэдэ худалжэ эхилhэн сагhаа хойшо племенной худэлмэри ябуулха, бонитировко хэжэ, hайн, ашаг шэмэ ехэтэй малые илгажа харуулhалха, тэрэнhээ гараhан түлые hайнаар томо болгохо гэхэ мэтэ худэлмэри эмхидхэхэ саг олдоогүй. Бүхэли зуншаа, намартаа бэлэдхэлэй пунктда нооно, мал тушааха, эдэй түсэб зохёох худэлмэридэ ябажа гараа. Фермэнүүдэрээнье ябаха сүлоонь болоогүй. Колхоздонь ондоо зоотехник байхагүй.

Племенной худэлмэридэ анхарал табигагүй, зооветеринарна худэлмэрилэгшэдые энэ тэрэ ажалда hамшаахада зарим мэргэжэлтэд оорынгоо нангин уялга, үүргэеэ мартажа, ажалдаа харюусалгагүйгөөр хандадаг болоно. Зэдын аймагай «Коммунизм» колхозой 2-дохи отделениде зоотехнигээр дээдэ hургуулитай Владимир Цыренов ажалладаг. Теэд тэндэнь ямаршье зоотехническэ худэлмэри ябуулагданагүй. Нёдондо ондоо тэнhээ ерэhэн зоотехнигүүдэй хүсөөр хонидтонь бонитировко хэгдэжэ, отаранууд шэнэр эмхидхэгдэhэн юм. Худалнь тэдэ отарануудай хойноhоо хэншье хинаалта табяагүй байжа, хонидынь баhал хуу худхалдашоо. Алаг эреэн отаранууд дахин тодороо.

Олон газарта мэргэжэлтэдэй, малшадай гэмэр гүүртэ, отарануудта огто таарахагүй муу шанартай буха, хусануут зоргоороо табигдаад ябадаг. Баргажанай аймагай Аргадын совхозой Разгоной отделениде зоотехнигээр нүхэр Ухинов худалдаг. Энэ «мэргэжэлтын» ажаллажа байhан hаалинн фермэдэ байгша оной долоо hарын туршада искусственна үрэжүүлгын пункт хаалгатай байжа, үнеэдынь, эмэ хашарагуудынь олоороо hубайраа. Өөрынгөө уялгата хэрэгтэ харюусалгагүйгөөр хандадаг мэргэжэлтэд бусаднье ажахынуудта бии.

Худоо ажахын мэргэжэлтэдэй үүргэ, харюусалгые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ партийн ЦК-гай мартын Пленум онсо анхарал хандуулhан. Колхоз, совхозуудай мэргэжэлтэд үйлэдбэриин ёнотой технологууд, эмхидхэгшэд байха зэргэтэй гэжэ Пленумэй шийдхэбэри соо сэхэ заагданхай.

Ерэхэ табан жэлэй түсэбоор хараалагдаhан ехэ хүгжэлтые амжалтатайгаар түйлахын тула адууha малай үүлтэр hайжаруулха, жэл бүри бүхы малдаа бонитировко хэжэ, hайн, шэмэ ехэтэй малаа амжарлан илгажа, үүлтэртэ малай гүүртэ, отарануудые бүридхэжэ, тусхай рационой ёноор тэдэнэ хооллуулжа, бүри ехэ ашаг шэмэтэй мал удхэхэ эрилтэ табигдана. Зоотехнигүүд, ветеринарна худэлмэрилэгшэд адуу малай ашаг шэмэ жэлhээ жэлдэ ехэдхэхэ талаар эрдэмэй, түрүүдүй дүршэлэй түйлалтанууде сүм хэрэглэхэ, мал үсхэбэрилгын ёнотой технологууд, эмхидхэгшэд, түрүү үзэл бодолтой хүнүүд байха үүргэтэй. Племенной худэлмэри мүнөө сагай эрилтын ёноор ябуулха гээшэ танай хэрэг, нүхэд зоотехнигүүд. Энэ ехэ харюусалгатай хэрэгтэнь зооветеринарна худэлмэрилэгшэдтэ бүхы малшад, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд али болохоор туhалха, дэмжэхэ ушартай. Худоо ажахын министерство, үйлэдбэриин управлениинүүд мэргэжэлтэдтэ шанга эрилтэ табиха, племенной худэлмэри hайжаруулха зорилготой.

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

42-дохи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Советэй, Министрнүүдэй Советэй орган

№ 274 (10951) | 1965 оной ноябриин 20, суббото | Сэн 2 мүнгэн

ЗОРИhОНОО ХҮСЭЛДҮҮЛХЭБДИ

СЭЛЭНГЭ. КПСС-эй XXIII съездын хүндэлэлдэ зорюулан, манай Сэлэнгын совхозой худэлмэришэд дээшэлүүлэгдэhэн социалис уялга абаа. Худоо ажахын продукци үйлэдбэрилхэ нэгэдэхи кварталайнгаа түсэб мартын 20 болотор сүм дүүргэхэ гэжэ хараалаабди. Тиихэдэ 750 центнер мяха, 54 мянган үндэгэ тушаахабди. Үбэлэй эдэ hарануудта үнеэн бүриhөө 420 килограмм hү hааха гэжэ шийдээбди. Мүнөө совхозоймнай фермэ, отара, бригадануud съездын хүндэлэлдэ тус тустаа социалис уялга абажа байна.

В. МИХАЙЛОВ, директорэй уялгые дүүргэгшэ.

ХҮРШЭНЭРӨӨ ДЭМЖЭНЭ

ТОРИ. Совхозой худэлмэришэд партийн эзлжэлэ съездые ажалай бэлэгүүдээр үгтахын түлөө тэмсэнэ. Паринай отделениин hаалишад, малшад түрүүшын амжалта түйлаба. Тэдэнэр хоёр hараар уриншалан гүрэндэ hү тушааха жэлэйнгээ түсэб дүүргээ. Арбан hарада отделениин hаалишад 3100 центнер hү абажа, 2717 центнерыень бэлэдхэлэй пунктда тушаагаа.

Хүршэ Борьёогой совхозой коллективэй жэшээгээр отделениин малшад, hаалишад жэлэй түүрэлгэр түсэбөөо гаргуур 200 центнер hү гүрэндэ оруулха гэжэ шийдэхэй. Фермын түрүү hаалишад Елена Цыбикова, Александра Голозина, Анна Островская, Елена болон Прасковья Филипповатан арба hара соо үнеэн бүриhөө 2800 килограмм хүрэтэр hү hаажа, мүрысөөндэ шалгарба.

Д. БАДМАЖАПОВ.

ГАГНУУРШЫН ХАБА

Электро-гагнуурша гансахан завод соо бэшэ, харин барилга дээрэ эзэл үргөөгөөр хэрэглэдэгэй мэргэжэл болоихой. hүнний харанхын тэрэлгэтэр, улаан шэрэдэйнэй бугаргар гагнуури хэжэ байхынь харахада, хэды урматайб!

Виктор Васильевич Иванов барилга-хабсаралгын 2-дохи управлениде электро-гагнууршаар хүдэлжэ эхилhэор үнихэн болоо. Виктор Васильевичай ажаллаад бригада городой теплофикацыин барилгада дээрэ хүдэлнэ. Халуун үhанай урыха гэбэрижэ хүрэшэгүй бүдүүн гүмэр хоолойнуудые гаруулан залгаха гэгшэ нилээд губогой ажал.

КПСС-эй XXIII съездын хүндэлэлдэ ажалай вахтада жагсаhан Виктор Иванов гүмэр хоолойнуудые залгалга дээрэ үлэр бүриниг-оо hаалгабари холо үлүүлэн түүрнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В. В. Иванов.

Ф. КЛЕИМЕНОВ.
Авторай фото.

...АЛАЙ БЭЛЭГЭЙ ДЭБТЭР

...К. Эндохи вольфрам-...комбинадай цехүүдэй ...д, түрэл Коммунис...XXIII съезднын хүндэ...ые уялгануудые абаа...рнуудтэ комбинадай ...ө баталан абтаа.

...ин арга боломжонуу...үзэhэлэйнгоо hүүлээр ...олектив ноябрь, де...ануудта табигагай ...ажа, даалгабариhаа ... мянган түхэри... ...ө үзэхэнь. Гад...ртэзые 1,8 процен...ахэнь.

Үнэтэ металл—вольфрам, молибденэй руда малталые дэлгэлүүлхэ талаар шэнэ уялга абаа. Мүн барилгын худэлмэриин талаар жэлэй түсэб үлүүлэн дүүргэдэхэ байна.

Мүнөө комбинат дээрэ худэлмэришэн бүхэнэй, бригада, участогай коллективүүдэй уялга ами аминдаа тодорхойлон абтажа эхилээ. КПСС-эй XXIII съездэ зорюулагдаhан ажалай бэлэгэй тусхай дэбтэр дээрэ мүрысөөнэй түрүүшүүл, ажалай гүйлалта бэшэгдэхэ юм.

...ЭГЭН hАНАЛТАЙГААР

...ө үдэрнүүдэй колхозой Борьёогой совхозой хандалга бэшэгдэ...ан гарта дамжуу...ин XXIII съездые ...алис мүрысөө шэнэ ...дэлгэрүүлхэ гэжэ ...тусхэл хаа хаана...дамжэгдэнэ.

Съездын урда тээхи мүрысөөндэ оролцохо зуураа, Охин-Булагай совхозой коллектив гүрэндэ hү тушааха түсэбөө ноябриин 20 хүртэр дүүргэжэ, жэлэй эсэг болотор үнөө 1500 центнер hү бэлэдхэлэй пунктда оруулха уялга абаа. Гүрэндэ 6050 центнер мяха тушааха түсэб-захилаа баhал болзорhоо урид бэелүүлхэ хүсэлтэй.

Тэрэнэлэн совхозой худэлмэришэд ерэхэ жэлэй түрүүшын кварталда хэхэ юумээ тодорхойлно. 1966 оной эхин кварталай түсэб hү тушаалгаар мартын 20-дэ дүүргэжэ, бүхыдоо 2960 центнер hү оруулхань. Нэгдэхи кварталда мүн 120 мянган үндэгэн худалдагаха юм.

Охин-Булагай таряашадые шэнэ ургасынгаа эхи табижа байнхай. Үбэлдөө тэдэнэр 350 га таряалан, сабшалан дээрэ гошо халяаха, 12 мянган тонно наг шэбхэ зоохэ зорилготой. Мартын 25 хүртэр трактор болон худоо ажахын машинануудые сүм зайнабарилжа дүүргэхэ хэлсэлтэй. Мүнөө үрэнэ сэбэрлэлгэ түлэг дундаа.

Б. САНЖИЕВ.

Эрхимэй эрхим—хүрэнгэдэ

Мүнөө жэл механизаторнууд хэзээ хэзээнэйхиhөө hайнаар ажаллаа. Богони болзор соо хуряалгаяа дүүргэ hэн. «Заганский» колхозой тоог дээрэ hая болотор хүлгөөтэй байгаа. Юуб гэхэдэ, ерэхэ жэлэйнгээ ургасын үрэнэ хүрэнгые сэбэрлэжэ, сүлөө зайбагүй hэн. Ноябриин 18-та үрэнэ хүрэнгээ сүм сэбэрлэжэ дүүргэ. Таба мянга гаран центнер үрэнэ хүрэнгэ, гол түлэб шэниисэ, түрэндөө тушаагаа. 2500 центнер гаряанайнгаа эрхимэй эрхимые сэбэрлэжэ, ерэхэ жэлэйнгээ үрэнэ хүрэнгэдэ хаагаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: колхозой тоог.

Ф. Сорокиной фото.

...ЛООШОДОЙ ...ЖАЛ ХҮНДЭТЭЙ

...ө зэрэ... ...хүнгэ мэдэнүй, ...ө абаг... жэлоошодо... ...ө машинаяа ...ө байрал... ...ө бодоо... ...ө абтанхай, ...ө харилцаа... ...ө гоо хэ... ...ө ороод... ...ө зэрэ... ...ө ерэхэ суулгаг... ...ө ябадаг эдэнэр...ой зүйлоо hайнаал, ...ө дэгынь мэдэжэ.

...ө...ой...ой...ө...ө...ө

ЯАЖА КОММУНИС НЭРЭДЭ ХҮРТЭНЭБ!

Партийн XXIII съездын үгтамжын бэлэдхэлэй үедэ коммунис ажалай түлөө патриотическа хүдэлөөн Суулгын совхозой малшалай, механизаторнуудай дунда үдэрһөө үдэртэ бүри ургэн далайсатай боложо байна.

Тиимэшье байха ёһотой ха юм. Мүнөө хото, хүдөөгэй ажалшад партийна съездын хүндэлэлдэ ажалай вахтада жагсажа, дээшэлүүлэгдэһэн шэнэ уялгануудые абана, тэдэнээ дуургэхын түлөө шармайн оролдожо эхилэнхэй.

Эдэ уялгануудай нэгэ шухала зүйлнь юуб гэхэдэ, коммунис ажалай коллектив, ударнигуудай нэрэ зэргэ олохын түлөө тэмсэл хаа хаанагүй болоно. Мүнөө сагай эрилтэшье ехэ болонхой. Тиимэһээ хүн зон эрдэм мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ, ажал хүдэлмэридөө, хани нүхэдтөө коммунис ёһоор хандадаг болохо, ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаха гэжэ эрмэлзэнэ, оролдоно бшуу.

— Мүнөө үедэ манай совхоздо коммунис ажалай ударнигай, коллективэй хүндэтэ нэрэ зэргэ 58 хүдэлмэришэдтэ, гурбадахи һүһаалиин фермэдэ, ахалагша хонишон Дамба Будаевич Цыбикжаповай хүтэлбэрилдэг хонишодой бригадада, шубуунай фермын коллективтэ олгогдонхой,— гэжэ совхозой парткомой секретарь Иван Егорович Крупенников хөөрэнэ.

Коммунис ажалай түлөө мүрысэгшэдэй түрүү зэргэдэ коммунистнууд, комсомолшууд ябалсажа, энэ тэмсэл толгойлно. 58 ударнигай 20-ниинь партийн гэшүүд болон КПСС-эй гэшүүндэ кандидадууд, 10-ниинь комсомолшууд юм.

Совхозой партийна комитет, отделенинүүдэй партийна организацинууд социалис мүрысөө зүбөөр хүтэлбэрилхэ хэрэгтэ хододоо анхаржа байдаг. Энэ асуудал парткомой заседани дээрэ, коммунистнуудай суглаан дээрэ байгша ондо хэдэн дахин зүбшэгдэнэн байгаа. Ушарынь юуб гэбэл, энэ мүрысөө эмхидхэхэ, үрэ дүнгынь гаргаха хэрэгтэ хаа-яа ёһо тэдыгөөр хандадаг байһан. Бүхы коллективээрээ уялга абаад, хүдэлмэришэд өөрын уялгагүй байха. Үгышье бол үйлэдбэридэ, ажал хүдэлмэридөө хабаатай уялгануудые абаад, эрдэм мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ, коммунис ёһоор ажаһууха гэхэ мэтэ асуудалнууд мартагдаха гэхэ гү, али орхигдошохо.

Эдэ дутагдалнуудай гол шалтагаанинь гэбэл, отделени, бригадануудай партийна организацинууд болон бүлэгүүд, профсоюзай комитедүүд энэ шухала хэрэгтэ һаналаа багаар табидаг, мүртөөл бүтэхэ юумэндэ тооледог байһан.

Гадна мүрысөөнэй дүн соргологдоо болоод лэ хизаарладаг, олондо дуулгагдадаггүй, ханын газетэ, дайшалхы хуудаһануудта харуулагдангүй, суглаа болон зүблөөнүүд дээрэ хэлсэгдэнгүй үлэшэдэг ушар яһала үзэгдөө юм.

Дээрэ дурдагдаһан дутагдалнуудые усадхаха тушаа эмхидхэлэй, ойлгуулламжын ехэхэн хүдэлмэри совхозой партком, партийна организацинууд ябуулһан байна. Энэ асуудалаар отделенинүүдэй профсоюзай комитедүүдэй түрүүлэгшэнэр, коллективүүдэй хүтэлбэриләгшэд коммунистнуудай үмэнэ тоосоһон, тэдэнэртэ бодото туһаламжа үзүүлэгдэһэн байха.

Коммунис ажалай түлөө хүдэлөөе үргэнөөр дэлгэрүүлхэ зорилготойгоор совхозой партийна комитет зарим ударнигуудай, коллективүүдэй ажалай дүй дүршэл сорголожо, бүгэдын шадабари болгохын түлөө оролдоно. Жэшээлхэдэ, һаяхан эндэ коммунис ажалай ударнигууд — ахалагша хонишон Дамби Будаевич Цыбикжапов, һаалишан Бабасан Намжилова гэгшэдэй хүдэлмэриин дүн соргологдожо, парткомой заседани дээрэ хэлсэгдэһэн байгаа.

Харуулан ойлгуулха зүйлнүүд, хүдэлмэришэдые моральна, материальна талаарнь урмашуулга коммунис ажалай түлөө хүдэлөөе дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. «Эндэ коммунис ажалай коллектив хүдэлнэ», «Эндэ коммунис ажалай ударник хүдэлнэ», «Коллективнай коммунис ажалай нэрэ зэргэ олохын түлөө тэмсэнэ» гэһэн уран гоёор бэшэгдэһэн гаршаг-плакадуудые совхозой фермэ, бригадануудаар хаража болохо. Хүн зоной хараха газаринуудаар, хүндэлэлэй самбарнууд дээрэ тэдэнэй фото-зурагууд табяатай, хэрэг, ажабайдал тухайнь тусхай бюллетень плакадуудта бэшэгдэнэ.

Жэшээнь, совхозой хүндэлэлэй самбарһаа эрхим һаалишад Цындыма Гыденова, Цырендулма Ульзутуева, түрүү хонишон Дондок Цыренжапов болон бусадай нэрэ обог, фото-зурагууд һаладаггүй. Тэрэшэлэн Бато Базаровай даадаг шубуунай фермын коммунис ажалай коллектив тухай совхоздо һайн һайхан маттаалта үгэнүүдые хэлсэдэг. Байгша оной эхилһэнһээ хойшо эндэхи шубуушад үндэгэ абаха түсэбөө ходо улуулжа ябана. Тэдэнэрһээ Алташын адагай һаалиин фермынхид гэгдэнэгүй. Һаалишадай дунда дэлгэрһэн мүрысөөндэ тэдэ түрүүлһээр.

Тэрэшэлэн электро-гагнуушан Тогмит Очиров, слесарь Нанзат Сангияев, автомашинын жолоошод Иван Георгиевич Снегирев, Селиверст Никифорович Овчинников, трактористнуудай Гулоранза Чимитов, Николай Ласточкин болон бусад коммунис ажалай ударнигуудай нэрэ зэргые үльгэр жэшээтэ ажалаараа батадхана.

Партийн XXIII с'ездын нэгдэтэр коммунис ажалай нэрэ солотойшуулай бүлэ үшөөл олошорхо гэжэ хүлеэгдэнэ. Эгээл энэ үедэ совхозой 360 гаран хүдэлмэришэд, тэрэ тоодо 40 коммунист, 18 комсомолшууд коммунис ажалай нэрэ хүндын түлөө мүрысөөндэ оролсоод, ажалайнгаа амжалта улам арьбадхахын түлөө тэмсэжэ байна. Мүн Гашейн, Алташын адагай, Подлопаткын һаалиин фермынхид, автогаражай, машинно-тракторна мастерскойн хүдэлмэришэд бүхы коллективээрээ энэ мүрысөөндэ оролсонхой.

Коммунис ажалай түлөө мүрысөө хүтэлбэрилхэ, үргэн олониитые энээндэ хабаадуулха тушаа Суулгын совхозой партийна эхин организацинууд, совхозой партком бага бэшэ юумэ хээ гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Хараалһан, бэелүүлһэн олохон хэмжээнүүдынь һонирхолтой, халан абамаар байхаһаа гадна, һайн үрэ дүн үгэжэ байна.

Гэбэшье энэ шухала хэрэгтэ зарим дутагдалнууд үшөөл бии гээшэ, энээн тухайгаа партийна организацийн хүтэлбэриләгшэд мэдэнэ, ойлгоно. Тобшохоноор тоолобол, хүндэтэ нэрэ зэргэтэй болоһон ударнигууд, коллективүүд партийна анхарал доро ходоо байдаггүй, зариманнаа мартагдашахоо һанагдадаг. Абаһан уялгануудай дүүргэлтын хойноһоо хиналта һула. Коммунис ажалай түлөө мүрысэгшэдэй һуралсалда, ажаһуудалда анхарал үшөөл багаар табигдана.

Совхозой партийна комитет хадаа эдэ дутагдалнуудые дары усадхаха тушаа зохихо хэмжээнүүдые абаха бэзэ гэжэ найдагдана.

Г. ХОГОЕВ.

Мухар-Шэбэрэй аймаг.

Нитынгээ малда з... үөһэ тэжээл бэлдэдэг... лада «Искра» колхозо... жэлнүүдтэ ехэхэн... ябуулжа байгаа юм. Т... үөһэ ногооной ургаса... дэ дээшэлнэ.

Луговод Куприян... Павлов энэ жэлдэ 50... шалангай талмайһаа... центнер эрхим һайн ү... абаа. Зураг дээрэ: «Н... зой (Мухар-Шэбэр) г... К. П. Павлов.

Ф. СОРОКИН.

КПСС-эй ЦК-гай сентябриин Пленумэй тогтоол тайлбарилга

ПРОМЫШЛЕННА ТҮСЭБЛЭЛГЫН ШЭНЭ ГУРИМ

Арадай ажахын, хамагай түрүүн промышленность дээрэ түсэб табилгые үндэһөөрнь хубилгахэ гээшэ КПСС-эй ЦК-гай сентябриин Пленумэй хараалһан гол хэмжээ ябуулгануудай нэгэн болоно. Мүнөө парти, правительствын зохёон дурадхаһан тэдэ хэмжээнүүдые бүхы совет хүнүүд һайшаан дэмжэх.

Түсэб зохёохо хүдэлмэриин гол удхань гэхэдэ, тэрэниие эрдэм наукын үндэһэ һууритай болгохэ хэрэгтэй. Арадай ажахые хүргөөхэ түсэб табихадаа наука, техникын түйлалтануудые үйлэдбэридэ түргөөр нэбтэрүүлхэ, социализмын экономическа хуули ёһонуудые анхаралдаа абан, экономикынгоо тааруу тагшаэр хүргэхэ ба гаргаша багаар хэгэд, ехэ олзо доход оруулха арга боломжо хангаха шухала.

Манай ниитын үйлэдбэриин мүнөө үеын хэмжээн айхаһтар ехэ. Жэл ерэхэ бүри ороноймнай промышленностиин үйлэдбэриллэг валовой, мүн товарна продукци хэдэн миллиард тухэригоор дээшэлнэ. Арадай ажахын хүргэлтэдэ гол үүргэ дүүргэдэг үйлэдбэриин гол фонднууд жэл бүхэндэ хэдэн арбаад миллиард тухэригоор дээшэлнэ. Промышленностиин һалбари хоорондын харилсаа холбоон улам үргэдэнэ, наука, техникын түйлалтануud үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. Иимэ эрхэ байдалда промышленна үйлэдбэриие үргэдхэлгэдэ, мүн хүн зоной һуудал байдал һайжаруулгада бүри ехэ мүнгэ зоори хэрэглэхэ хэрэгтэй болоно.

КПСС-эй Центральна Комитедэй сентябриин Пленумэй шиидхэбэри соо заагдаһанай ёһоор, ниитын үйлэдбэриие бүхы хэмжээгээр ашаг олзо ехэтэй болгохо тон шухала. Энэ зорилгые бэелүүлхэ хэрэгтэ түсэб зохёолгын арга метод ехэ үүргэ дүүргэхэ байна.

Энээнһээ урда тэхи түсэблэлгын гурим промышленностиин үрэ табигдаг зорилгонуудые шиидхэлигдэ туһалжа шадахагүй байһан. Юуб гэхэдэ, һүүлэй жэлнүүдтэ арадай ажахые централизованно аргаар түсэблэхэ хэрэгтэ анхарал багаар табигдажа, промышленностиин һалбаринуудые ами аминдань түсэблэхэ хэрэг орхигдоһон бэлэй. Энэ алдууе зөһаха зорилготой шухала хэмжээнүүд КПСС-эй ЦК-гай сентябриин Пленумэй шиидхэбэринүүдээр хараалгданхай гээшэ. Тингэжэ түсэб зохёолго һайжаруулагдаха, промышленна үйлэдбэри дээрэ материальна урмашуулга үргэнөөр хэрэглэгдэхэ байна. Энээн тушаа бүри тодорхойлон хэлэхэ болоо һаа, предприятинууд түсэблэлгын шэнэ гуримда орохолоо экономическа талаар гүйсэд блэ даанхай, ажахынгаа бүхы асуудал өөһэдөө мэдэд шиидхэхэ эрхэтэй болохо юм. Тиимэ эрхэ байдалда предприяти үйлэдбэридөө эрдэм наукын, техникын түйлалта үргэнөөр нэбтэрүүлжэ, үйлэдбэриигөө фонднуудые ашаг ехэтэйгээр хэрэглэхэ аргатай болохо бшуу.

Нигэжэ түсэблэлгын шэнэ гурим предприятиин ажахын эдэбхи үүсхэлтэй тааралдан, централизованно түсэбтэ хүтэлбэрилгэ хангаха ёһотой, өкдөогөөр хэлэбэл, демократическа централизмын ленинскэ ёһо гуримай эрилтэдэ гүйсэд харюусаха болоно. Партийн ЦК-гай сентябриин Пленумэй энэ эрилгэнүүдые үндэлэ болгон, социалис үрэнэй үйлэдбэриин предприяти тухай Дүрим һаяхан батаалагдаа. Арадай ажахын гол звено болохо предприятиин эрхэ ехээр үргэдхэгдэхэ гэжэ тэрэ Дүрим соо хэлэгдэнэ.

Предприятида дээрэһээ тогтоогдодог олон тооной показательнуудые хороохо гэжэ Пленум шиидхэһан байна. Хэнэйшье мэдэһээр, валовой продукциин дүн предприятиин ажал ябуулгын аша үрые хүсэд һайнаар харуулдаггүй гээшэ. Тэд энэ дүнгэй хэрэглэгдэдэг дээрэһээ олохон предприятинууд валовой продукцияал ехэ болгохые оролдодог байһан. Бодото дээрээ валовой продукциин дүн хэндэшье: арадай ажахыда, арат зондо хэрэггүй ха юм. Валовой продукциингаа дүнгые ехэ болгохо гэжэ оролдоод, хэтэрмэ үнэтэй, дээгүүр сэнтэй эд бараа, эдэб түхеэрэлгэ үйлэдбэрилхэ ушар олошорһон байна.

Мүнөө түсэблэлгын шэнэ гуримай ёһоор предприятиин үйлэдбэридэ дээрэһээ тогтоогдохо показательнууд эрид хорооогдохо болобо. Тингэжэ министерство, зургаануудай баталха показатель гэхэдэ, худалдаа наймаанай организацинуудта гү, али эд хэрэглэгшэдэнь эльгээгдэһэн продукциин хэмжээн, гол продукцинуудые үйлэдбэриллэг хэмжээн; салин хүлһэнэй фонд; оруулагдаһан олзо доход ба гаргаша багатай байлга; бюджедэй түлбэри ба бюджедһээ һомолого болоно. Тэрэшэлэн капитальна барилгада һомологдохо мүнгэнэй хэмжээн, үйлэдбэриин хүсэнүүд болон гол фонднууд, шэнэ техникэ хэрэглэхэ даалгабари, материально-техническэ хангалга дээрэһээ централизованно аргаар тогтоогдохо юм.

Эдэ бүхы гол показательнуудые гүрэнэй зүгһөө централизованно аргаар тогтоогоогүйдэ аргагүй. Юуб гэхэдэ, эдэ показательнууд бараанай сэн байгуулга ба ажалай түлөөһэндэл адли шухала юм.

Валовой продукциин орондо наймаалагдаһан эд товарай хэмжээнэй показатель харуулха гэһэн эрилтэ хадаа нэн түрүүн эд бараанай шанар һайжаруулха, арбадай ажахыда, хүн зондо хэрэгтэй зүйл элбэгээр үйлэдбэрилхэ зорилготой сэхэ холбоотой. Энэ яаха аргагүй зүб, экономическа талаараа аша тусһатай эрилтэ мүн. Ушарынь гэхэдэ, ямаршье эд бараанай шанар, һайн талань наймаанда гараһан, хэрэглэгдэһэн хойноо элирхэйлэгдэдэг гээшэ. Тиимэ һэн тула предприятинууд болон худалдаа наймаанай организацинуудай хоорондо ажахын тоосоной үндэһэтэй харилсаа тогтоохэ хэрэгтэй. Тиимэ ёһо гуримай гүйсэд тогтоогдоод байхада, мүнөөнэйхидэл адли магазинуудай складуудта гүйсэгүй бараан обоо бүхал болотороо сугларадаг, тооһо шоройдо дарагдажа хабтэхэеэ болихонь найдамтай. Жэшээ болгон Буряадай АССР-эй промышленностиин зарим предприятинууд абажа үзэе. Байгша оной май һарада продукциин шанарай талаар шалгалта үнгэргэхэдэ, Гусиноозерскын өдөлой фабрикын гаргаһан бүхы продукциинь аяар 70 процент, Хиагтын трикотажна фабрикын—51 процент продукци муу шанартай дээрэһээ заһуулхын тула гэдэргээ бусаагдаһан байгаа. Тэрэшэлэн Улаан-Удын валенка дарадаг, мебель хэдэ фабриканнуудай зарим продукци муу шанартай дээрэһээ магазинуудай дарамта боложо хэбтэдэг. Хангалтагүй, муу шанартай продукци үйлэдбэриһэн дээрэһээ предприятинууд айхабтар ехэ гарза хохидолдо ороно. Үнгэрһэн жэлдэ республикымнай промышленностиин шанар муутай продукци гаргаһанһаа 2,2 миллиоо тухэригэй үлүү гаргаша хэгдэһэн юм.

Энэ ехэ үлүү гаргашын гол шалтагаан гэхэдэ, түсэблэлгын хуушан гуримаар предприятинуудта шанар һайжаруулга дээрэ материальна урмашуулга мүртэйгоор хэрэглэгдэдэггүй байһан, предприятиин экономическа арга боломжо бирагүйхэн, эрхэ шадалыншье хизаарлагданхай байһан. Эдэ бүгэдэ дээрэһээ предприятиин үйлэдбэриин фонднууд, гол болон эрьесын фонднууд муугаар хэрэглэгдэнэ. Тэрээнһээ гадна, хэтэрмэ ехээр түүхэй эд, эдэб түхеэрэлгэ абаад, миил хэбтүүлжэ байдаг предприятинуудшье олон.

Түсэблэлгын шэнэ гуримаар шанга тиимэ эрилтын табигдадаг болоходо предприятинуудай хүтэлбэриләгшэд «вал» абахын хойноһоо эдэб хэрэгтэ хэрэггүй юумэ гаргахаяа болижо, гансал хүн зондо хэрэгтэй, гүйсэтэй эд бараа

МҮҮЖҮҮЛЭГШЭ, ЖАБАЙДАЛДА ҺУРГАГША

Декабриин 19 — арадай судьянарые һунгаха үдэр

й сэхэ хабаадалгатай-
н сүүд тухай Совет
ын декредээр бодото
байгуулагдаһан юм.
сүүдэй хүмүүжүүлхы
хай Владимир Ильич
он заадаг байһан. Со-
дахи съезд дээрэ хэ-
югоо «Мүлжэлгэ, дар-
йаһан сүүдүүд социа-
тын бата бэхи үндэ-
ржүүлгын зэбсэг бол-
В. И. Ленин зааһан
сүүд хадаа СССР-эй
түрэнэй байгуулгые
ет засагай дайсад —
лэлай агентнүүдые,
хулгайлагшад болон
е үнэн зүбөөр, хатуу
нэ. Тиихэтэй хамта
жүүлхы үүргэ гүйсэд-

ороой ажал хүдэлмэри
дэ, аюултай, хоротой
лэгшэд тушаа хэһээл-
жээ абахатаяа хамта,
багашаг гэм үйлэдэг-
уридшалан һануулгын,
шанартай хэмжээнүү-
йгоор тааруулан ябуул-
. РСФСР-эй уголовно
ехи статьягай ёһоор,
гансахан гэмтэ хэрэ-
гаар гэмнэлгэ бэшэ,
ые заһан, зүб замда
р хүмүүжүүлхэ, тэрэ-
гэмтэ хэрэг гаргалгые
ытылхэ зорилготой юм
нэ.

һаа халтирагшадай
ал олон. Энэ талаар
һүүгаад гараһан хоёр
рханһөө мэдэрэн, гэм-
һонирхолтой. Гэмтэн
э һүүгаад гараһан ко-
бэшэнэ: «Закаменск
оразведкэдэ ажалда
рэмни намда һала
. Эндээл байражааб.
туримаар гэрлээб. Ар-
рхэ сүлөөтэй ябахада
гаашэб. Энээн тухай
бодолые колонидо үлэ-
ниха хүнүүдтэ дам-
гүйнаб. Архи ууха,
абариие тагаха ябадалнай
бээ шэнээр хүмүү-
. Фофановой гэртэхин-
энэй захилые хүргөөб.
ухаа орожо, архи
хүүгэдээ үймүүлхээ
тэрэнэй эгэшэнь хэлэ-
Фофановто дамжуул-
гүйнаб».
ээр шиидхэгдэһэн хо-
атай Люба Н. гэшэ
«Би ажалһаа хул-
зүүн дээрэ хүнгэн
е хүсэдэг этэгээд
рэгэй замаар ябаһан байгааб. Тэрэнэйнгээ түлөө али зэргэ ехэ эшэгүүри, зоболон эдлэбэ гээшэбиб. Һанан, һанан гэмшэнэб. Жэрхэмээр ябадал ха юм. Аятай жаргаха наһаяа жаргалаар бэшэ, зоболонгоор төөрюулжэ ябаалби. Хэһээгдэхэ ёһоороол хэһээтдээб. Мүнөө хуу ойлгооб. Ямар тэнэг, зэрлиг ябаа гээшэбиб.

Ажал гээшэ хамагһаа шухала. Теэд би урдань юушье хэжэ шадахагүй байгааб. Мүнөө ажалда һурааб. Хубсаһа хунар эсхэжэ, оёжо шададаг болооб. Элдэб һонин ном, газетэ, журналнуудые уншанаб. Эдэ жэлнүүдые дэмы үнгэргөөб гэжэ нэгэшье һананагүйб. Хэһээлтын жэлнүүд минии саашанхи бүхы ажабайдалдахи айхабтар ехэ һургаал болоо».

Сүүд хадаа хэһээлтын хэмжээ тодорхойлходоо, үйлэдэгдэһэн гэмтэ хэрэгэй ехэ багые, обществодо али зэргэ аюултай байһаниие, гэмтэ этэгээдэй хэн болохые шэнжэлэн, гэмыень хүнгэдхэхэ, хүндэрүүлхэ талыень хаража үзэдэг юм. Эдэ бүгэдые шэнжэлжэ, сэгнэжэ үзэһэнэй һүүлээр хэһээлтын хэмжээн тодорхойлогдоно. Сүүд хадаа хууляар хараалагдаһанһаа доогуур, зөөлэн хэмжээ гү, али бүри условно хэһээлтэ зааһан шиидхэбэри абажа болохо. Уголовно кодексын 51-дэхи статьягай ёһоор, сүүдэй хэрэгые болюулжа, нүхэрэй сүүдтэ шэлжүүлжэ болохо юм.

Гэмтэ хэрэг гаргалгые уридшалан һэргылэн, тэрэниие зайсуулгада олониитын хабаадалсадаг нүлөө ехэтэй арга маяг — олониитын гар даалга болоно. Олониитэ хадаа гэмтэ хэрэг хэһэн хүниие, тэрэнэй гаргаһан үйлэ ябадалай байдалые һайн мэдэжэ, гэмтэниие хуулиин харюусалгаһаа сүлөөлжэ, гар даалгада үгэхэ тухай сүүдэй, прокуророй болон мүрдэлгэ хэгшын үмэнэ зууршалга хэдэг. Тиихэдээ, тэрэ гар даажа абаһан коллектив һанамсаргүйгөөр зэмэтэ хэрэг гаргажархиһан хүн гэмээ мэдэржэ, тэрэнээ арилган заларуулха ябадалдань туһалалсаха уялга абана бшуу.

Арадай сүүдүүд хүмүүжүүлхы шанартай энэ хэмжээе яһала хэрэглэдэг юм. Ёһо журамые эбдэһэн тиимэ хүнэй гэмээ мэдэрэн заһарха ябадалда коллективэй үзүүлһэн һайн нүлөөн тухай олон жэшээ баримтануудые дурдажа болоомоор.

Тиигэбэшье аюул ехэтэй гэмтэ хэрэг үйлэдэһэн хүниие гар даалгаар сүлөөлжэ үгэхэ тухай үндэһэ баримтагүй зууршалга зарим олониитын эмхи болон коллективүүд хэдэг байна. Тэд тиимэ зуурщалгань хангагладагшье байһан. А. Бамбаков гэгшэ зэбүүрхэмэ хулиган ябадал гаргаа. Тэрэнэй ажалладаг таксомоторно ажахын олониитын эмхинүүдэй хүсэлтын ёһоор, сүүдлэнгүйгөөр гар даалгада үгэжэ табиһан юм. Гар даажа абагшад тэрэ өөрынгөө хүдэлмэрилэгшые хүмүүжүүлжэ, һайн нүлөө үзүүлжэ шадаагүй. Тэрэнь архидаха, хулигантаха ябадалаа үргэлжэлүүлээд, мүнөө дүрбэн жэл түрмэдэ һуухаар сүүдлүүлэнхэй. Энэ юу гэршэлнэб гэхэдэ, гар даажа абаһан ажахын коллектив өөрынгөө хүдэлмэрилэгшэ Бамбаковые һайн мэдэхэгүй, тиимэһээ тэрэниие гар даажа абаха ямаршье ёһогүй байгаа бшуу.

Ёһо журам эбдэгшэдтэй тэмсэл ябуулхадаа, бүгэдые нэгэ хэб хэмжүүрээр барагсаажа болохогүй. Хэрэг бүхэниие тус тустань нарин хинажа, гэмтэ хэрэгэйнь ехэ багые, ушар байдалые, тэрэниие үйлэдэгшын хэн байһаниие һайса хаража үзэхэ хэрэгтэй.

Гэмтэ хэрэгые сүүдэй нээмэл заседани дээрэ шиидхэлгэ хүмүүжүүлхы удха шанартай юм. Тиимэ сүүдэй болоно байһан зал соо байһан эрхэтэй хуулиин яажа хэрэглэгдэдэгые тодорхой баримтанууд дээрэ ойлгожо абадаг, һэримжэтэй байлгада һурадаг, гэмтэ ябадалнуудтай тэмсэлдэ тэдэниие элсүүлдэг байна. Мүн тэндэ хабаадагшадта эрьен тойроной оршон байдалые мэдэхэ, гэмтэ хэрэг үйлэдэгшэдэй мэхэтэй хорон арганuудые ойлгожо абаха арга олгохоһоо гадна, моральна талаараа тогтууригүй этэгээдүүдтэ һануулга, һургаал болоно үгэдэг юм.

Сүүдэй нүүдэл сесси дээрэ хэрэг харалга баһал тон ехэ хүмүүжүүлхы удха шанартай. Хэрэгүүдые предприяти, барилга, колхоз болон эмхи зургаанууд дээгүүр ошожо үзэлгэ хадаа ажалшадтай сүүдэй нягта харилсаа холбоотой байха арга маягуудай нэгэн болоно. Нээмэл сүүд, нэн түрүүн, сүүдлүүлэгшэдэ тон ехэ нүлөө үзүүлдэг. Эндэ сүүдлүүлэгшэ гансахан сүүдэй үмэнэ бэшэ, харин арад зоной, өөрынгөө ажаллажа байһан коллективэй, нүхэдэйнгөө үмэнэ харюу бариха ушартай болоно ха юм. Сүүдэй энэ гурим нилээд үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. Үнгэрэгшэ жэл республика доторнай сүүдүүдэй нүүдэл сессинүүдээр 935 хэрэг шиидхэгдээ. Тусхайлбал, Улаан-Үдын хүдөөгэй районой сүүд (судьянь нүхэр Басаев)—52, Мухар-Шэбэрэй (судьянь нүхэр Аюшеев)—50, Зэдын (судьянь нүхэр Пахаева)—46 удаа сүүдэй нүүдэл заседанинуудые үнгэргөө.

Сүүдэй приговорэй хүмүүжүүлхы удха шанар үгаа ехэ. Гэмтэ хэрэгые алишье талаһаань һайтар шалгажа, хамаг баримтануудыень гэмтэ этэгээдтэ балшыса мэдэрүүлээд шиидхэбэри абтана. Сүүдэй тогтооһон хэһээлтэ, тэрэниие олоной анхаралда тунхаглан соносхолго хадаа сүүдлүүлэгшын гэмээ мэдэржэ, заһарха ябадалда туһална, мүн бусадта гэмтэ хэрэг гаргахагүйень уридшалан һануулга болоно. Тиигэжэ энэ ёһон хадаа гэмтэ хэрэг үйлэдэһэнэй уршагта мүрөөр хэһээлтэ заабол ерэдэг байһаниие элишэлэн баталдаг байна.

Д. МУНКОЕВ.

ҮҮЛИИН УЧАСТОГУУД БАЙГУУЛАГДАБА

Аймаг до-
нар, за-
һунгал-
лдхэжэ
һунгуу-
байгуу-
тогай ко-
гэшүүдые
юм.
һунгуу-
комис-
колхоз-
«Красный октябрь» колхозой олониитэһээ, РСФСР-эй габьяата багша Д. Ц. Гомбоева, Үлэгшэнэй дунда һургуулиин багшанарай коллективһээ гэхэ мэтэ, бүгэдэ 9 хүн дэбжүүлэгдэбэ.

Мухайловскын һунгуулиин участогай комиссида мүн 9 хүн дэбжүүлэгдээ. Тэдэнэй дунда мал эмнэлгын участогые даагша И. Т. Осокин, хүдөөгэй библиотекые даагша Е. И. Янькова болон бусад бии.

Аймаг дотор һунгуулиин хоёр округ, 27 участогууд байгуулагдаха юм. Һунгуулиин комиссиин гэшүүдтэ ажал хүдэлмэреэрээ түрүү, нютагай арад зоной дунда нэрэтэй түрэтэй, эдэбхи үүсхэл һайнтай хүнүүд дэбжүүлэгдэнэ.

Арадай сүүдэй ажаябуулга тухай, улад зоной, гүрэн түрын хуули, эрхэ, гурим журам хамгаалан, тэдэнэй ябуулдаг ехэ хүдэлмэри тухай хөөрэлдөөнүүд эмхидхэгдэнэ.

О. ДАРИЕВА,
Захааминай аймгүйсэдкомой секретарь.

ХИЛЫН САНАҺАА
ТЕЛЕФОН * ТЕЛЕГРАФ * РАДИО

ЗОРИМГОЙ ДОБТОЛГО

НЬЮ-ЙОРК, ноябриин 18. (ТАСС). Урда Вьетнамай сүлөөрэлгын армиин сэрэгшэд Меконг мүрэнэй адагтахи американска хоёр аэродромдо үсэгэлдэр һүни гансата добтолоо. Тиихэдээ Тан-Хиепэй агаарай-сэрэгэй баазын аэродромдо, мүн тэрэ шадар байдаг Мит-Ходохи шэнэ аэродромдо добтолһон байна.

АП агентствын Сайгондохи корреспондентын мэдээсэһэнэй ёһоор, 5 самолёт, 14 грузовик, хээрын хэлхээ холбооной бүлэг, хэдэн казарма үгы хэгдээ. Тан-Хиепэй баазые сахин харууһалжа байһан Сайгоной сэрэгэй батальон ехэ гэмтэл, хоролтодо ороо. Тан-Хиеп — Урда Вьетнамай 7-дохи дивизиин агаарай сэрэгэй гол бааза юм.

Һүртэй тоо

НЬЮ-ЙОРК, ноябриин 18. (ТАСС). Үнгэрөөшэ неделидэ Урда Вьетнамда болоһон байлдаануудай үеэр 86 американец алуулһан, 230 хүн шархатаһан байна гэжэ американска сэрэгэй түлөөлэгшын мэдүүлгые дурдан, Ассошиэйтед Пресс агентствын корреспондент дамжуулба. Американска алуулһан, шархатаһан солдат ба офицернүүдэй тоо энэ неделинхидэ алти иимэ олоноор сэрэгэй мэдээнүүд дотор хэзээшье дурдагдаагүй юм тэжэ тэрэ түлөөлэгшэ мэдүүлнэ.

США Вьетнамдахи сэрэгүүдээ улам нэмээнэ

НЬЮ-ЙОРК, ноябриин 18. (ТАСС). Вьетнамдахи американска сэрэгүүдэй тоо ойрын зургаа һара соо 225—250 мянган хүн болотороо олошоруулагдаха байха гэжэ АП агентство Вашингтонһоо мэдээсэбэ.

Вьетнамда мүнөө американска 160 мянган солдат ба офицернүүд бии. Вьетнамдахи американска сэрэгүүдэй тоое олошоруулжа үргэлжэлхэ гэһэн заабари үнгэрэгшэ неделиин һүүд багта президент Джонсон оборонын министр Макнамарта үгэһэн байна.

Буһалгаалһан Булавайодо

ПАРИЖ, ноябриин 18. (ТАСС). Урда Родезиин хоёрдохи хото — Булавайотой центртэ энэ һүни ехэ дэлбэрэлгэ болохонь дуулдаа. Франц Пресс агентствын корреспондентын Солсбериһээ мэдээсэһэнэй ёһоор, дэлбэрэлгын долгин хотын муниципалитедэй оршондохи гэрнүүдэй сонхын шэлые зада сохёо. Эндэхи полици дэлбэрэлгын болоһон газарые дары хүреэлээд, тэрээн хүдар гадаадын журналистнуудые табинагүй.

Индонезидэхи байдал

НЬЮ-ЙОРК, ноябриин 18. (ТАСС). Индонезиин Коммунис партиин бүхы гэшүүдые орон доторхи бүхы правительственна эмхинүүд ба зургаануудһаа гаргаха тухай захиралта Индонезиин армиин хуурай сэрэгүүдэй командалагша генерал-майор Сухарто гаргаа гэжэ Ассошиэйтед Пресс агентствын корреспондент Джакартаһаа дамжуулба.

Коммунистнуудые правительственна эмхи зургаануудһаа гаргалга һара улүүтэйн урда тээ эхилһэн юм, энэзахиралтань тиимэ ябуулгые хуулиин шэнжэтэй болгоно гэжэ тус корреспондент бэшэнэ.

***

ДЖАКАРТА. (ТАСС). Индонезиин парламентын түрүүлэгшэ Аруджи Картавината парламентын үшөө 7 гэшүүнэй депутат эрхэ түлөөлэлгыень хаһаба. Тиин «Сентябриин 30-най бүһалгаанда» хабаадаа гэгдэжэ гэмнэгдэн 62 депутат гэхэ гү, али бүхы депутадуудай 25 процент шахуунь парламентһаа гаргагдаа.

Америкэдэ эсэргүү демонстраци Санто-Домингада болобо

НЬЮ-ЙОРК, ноябриин 18. (ТАСС). «Империализмда эсэргүү нэгэдэмэл фронтын» эмхидхэһэн, Америкэдэ эсэргүү ехэ демонстраци үсэгэлдэр Санто-Домингын центртэ болоо. «Янканууд, гэртээ тонилогты» гэжэ демонстрантнууд хашхаралдаа. Демонстрацида хабаадагшад Национальна ордоной байшангай дэргэдэ американска түгые галдаба.

ЮПИ агентствын корреспондентын Санто-Домингаһаа мэдээсэһэнэй ёһоор, Америкын гүрэнүүдэй эмхиин гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй конференциин мүнөөдэр Рио-де-Жанейрэдэ нээгдэһые, энэ орон дотор «Амгалан байдал сахиха американска хамтын хүсэнэй» байлгагдаһые буруушаалтын тэмдэг болгон энэ демонстраци эмхидхэгдээ.

Санто-Домингада байдаг ОАГ-ай сэрэгүүдэй зэбсэгтэ отрядууд демонстрациин һүүлээр болоһон митингдэ хабаадагшадые намнаба.

ОАГ-ай КОНФЕРЕНЦИ

РИО-де-ЖАНЕЙРЭ, ноябриин 18. (ТАСС). Америкын гүрэнүүдэй эмхиин (ОАГ-ай) гэшүүн 19 ороной гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй хоёрдохи онсо конференци үсэгэлдэр эндэ нээгдээ. Канадын, Ямайкын, Тринидадын, Тобагогой түлөөлэгшэд конференцидэ ададаглагшад болон хабаадана. Баруун Европын оронуудай түлөөлэгшэд, тэрэшэлэн хэдэ хэдэн тусхай эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд тус конференцидэ тусхайлан уригданхай.

Америкын оронуудай хоорондын байгууламжые бэхижүүлхэ, энэ түбиин оронуудай экономическа ба социальна хүгжэлтэ хангаха, амгалан байдал сахиха, американска оронуудай комитедэй түлөөлэлгыень үргэлжэлхэ гэхэ мэтын асуудалнууд конференциин зүблэхэ зүйлдэ оруулагдаа.

Конференциие нээлгэн дээрэ Бразилиин президент Кастело Бранко үгэ хэлэбэ. Тиихэдээ «нэбтэрэн шурганалгын», «һүйдхэлэй ябуулгын», партизануудай хүдэлөөнэй, «сэдьхэл бодолой дайнай» тухайтай «эзэрхэг түримхэй ябуулга» ОАГ-ай оронуудта аюул тохёолдуулна гэжэ батадан хэлэнэ. ОАГ-ай устав хубилгахые дурадхаад, һүйдхэхы «түримхэй ябуулгада» эсэргүү «хамтын ябуулгын түлөө харюусалгые өөртөө даажа абаха ба хубаалдахаар» бэлэн байһан тухайдаа Бразилиин үмэнэһөө мэдүүлбэ.

Удаа тээнь үгэ хэлэһэн Аргентинын гадаадын хэрэгүүдэй министр Мигель Савала Ортис гэгшэ тиимэ «хамтын ябуулгануудые» үнэндөө буруушаагаа. Америкын оронуудай хоорондын байгууламжые бэхижүүлгэ орон бүхэнэй сүлөөтэ байдалһаа арсаха ябадал хараалха ёһогүй гэжэ тэрэ хэлэнэ. Латиин Америкын бусад оронуудай делегадууд ОАГ-ай гэшүүн оронуудай дотоодын хэрэгүүдтэ хамаархалгые хуулида болгохо гэһэн һэдэлгэнүүдые бүри эрид шангаар буруушаагаа.

Конференциин зүблэхэ зүйлдэнь «Америкын оронуудай хоорондын» жандармнуудые бии болгохо гэһэн пункт үгы. Тиигэбэшье конференци эмхидхэгшэд энэ асуудалда онсо анхарал хандуулха һанаатай. Тусхайлан хэлэбэл, Бразилиин «Коррейо да Манья» газетын һанамжын ёһоор, ОАГ-ай уставые хубилгаха гээшэнь үнэндөө өөһэдын байдал өөһэдөө тодорхойлхо ёһо гурим усадхалгада сүлөө гаргаха болоно.

Конференциин түрүүшын үдэрэй дүн дээрэһээ харахада, Латиин Америкын олохон оронууд Вашингтоной, тэрэнэй туһамаршадай хашалтада орохо хүсэлэнгүй.

Конференциин комиссинууд саашадаа хүдэлмэрилжэ үргэлжэлхэ.

АНГИИН ТЭМСЭЛ УЛАМ ШАНГАДАНА

ГРЕЦИ

Афина. Автобусой ба троллейбусэй 13 мянган жолоошод, кондукторнууд, тэрэшэлэн Афинын, Пирейн таксин шофернууд забастовко хэжэ үргэлжэлһээр. Грецидэхи забастовкын хүдэлөөн улам үргэдэн бадаржа байна. «НЕА» газетын мэдээнэй ёһоор, Папандреугэй правительствын тушаалһаа буухан сагһаа, тайлбарилан хэлэбэл, энэ жэлэй июлиин 15-һаа хойшо, Грецидэ 460 мянган хүдэлмэришэд, алба хаагшадай хабаадалгатай 45 ехэ забастовко болоо.

БЕЛЬГИ

БРЮССЕЛЬ. Шлюзүүдэй алба хаагшадай, Антверпенэй портын буксирна суднануудай хүдэлмэрилэгшэдэй 24 часай забастовкын болоһонһоо уламжалан, хэдэн арбаад суднанууд байшоо. Ажаллаха арга боломжо һайжаруулха тухай алба хаагшадай эрилтые хангахаяа портын захиргаанай арсаһан дээрэһээ иимэ забастовко соносхогдоһон байна.

АВСТРАЛИ

КАНБЕРРЭ. Мельбурнда, Джилонгдо, Портлендэ нооһо эмхилэгшэдэй, кладовщигуудай забастовко хэһэнһээ шалтагаалан, эдэ портнуудһаа нооһон зөөгдэхөө болишоо. Эндэхи складуудта Австралиин 11 миллион фунтын сэнтэй 180 мянган багса нооһон сугларанхай. Гадаадын онгосонуудай зариман ашаа хүлеэжэ ядаад, портһоо гаража ошоо. Забастовкын дүүрэхые хүлеэһэн 12 судна Австралиин уһан соо хоёрдохи неделиеэ миин зогсожо байна.

ИТАЛИ

РИМ. Сиракуза провинциин батраагууд, хахад түлөөһөөр ажал хэгшэд «Газарай түлөө добтолго» хэжэ эхилээд, газар эзэмдэгшэ томо баяшуулай эдлүүриие эзэмдэһэн тэмдэг үзүүлнэ. Хүдөө тосхоной ажалшад эдлүүрилэгдэнгүй хэбтэһэн газарнуудые таряашадай кооперативуудта үгэхэ эрилтэ табина.

УРУГВАЙ

МОНТЕВИДЕО. Уругвайн гүрэнэй 130 мянган алба хаагшад салин хүлһыень дээшэлүүлхэ эрилтэтэй забастовко хэжэ эхилээ.

(ТАСС).

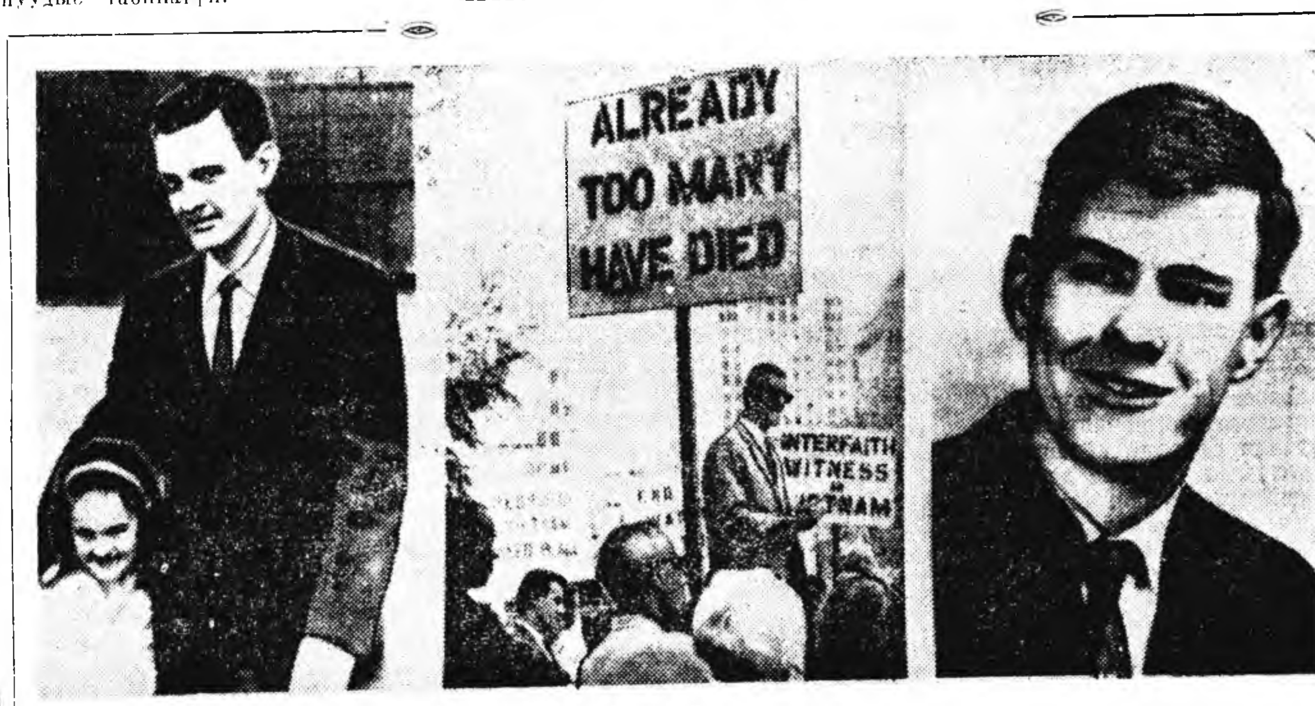

Вьетнамда эсэргүү США-гай империалис политикада эгээлэй американецуудай ямар ехээр дураа гутадагые эдэ зурагууд гэршэлнэ.

Ноябриин эхеэр квакер Норман Морисон Вашингтондо, Пентагоной байшангай дэргэдэ бэеэ галдаһан юм. Хэдэн хоногой үнгэрөөд байтар, 22 наһатай пацифист Роджнер Лапорт гэгшэ Нью-Йоркдо, Нэгэдэмэл Нацинуудай Организациин байшангай үүдэн шадар мүн лэ өөрыгөө шатаагаа.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: зүүн гарһаа — Норман Морисон Тина басагантаяа (энэ зураг үхэхынь урда тээхэнэ буулгагдаһан). Филадельфи. Дайн сэрэгтэ эсэргүү митинг. Плакадууд дээрэ: «Угаа олон ами наһан хосоруулагдаа», «Вьетнамай арад зондо амгалан байдал хэрэгтэй» (дундахи зураг) гэһэн үгэнүүд бэшэгдэнхэй. Гурбадахинь Роджер Лапортын портрет (баруун гарһаа).

ТАСС-ай фотохронико.

ЭЗЭРХЭГ ТҮРИМХЭЙШҮҮЛДЭ ШАНГА ҺАНУУЛГА

хоёрдохи дайе һүжэрөөһэн нацис гол гэмтэдые сүүд-
рнбергын сүүдэй эхилһээр 20 жэл ноябриин 20-до

дамаршадые арадуудай сүүдлэһэн энэ сүүдэй ойе
э үргэнөөр тэмдэглэхэнь. Дайнай, расизмын бо-
муухай замаар дахин дабшахые хүсэдэг бүхы
энэ сүүд шанга уридшалан һануулга боложо
-х

сүүдэй удха ша-
һургаалнууд тухай
гүйлтатайгаар
анuудай габьяата
, ООН-ой улас-
дэй гэшүүн урдань
ор Ф. И. Кожев-
ай корреспондент
даһан байна.
дэ эсэргүү угаа
гэмтэ хэрэг болог-
хэй ябуулга дэл-
дайнай болохын
буруушаагдаһан,
жэ гоологдоһон
Ф. И. Кожевников
уласхоорондын
мэдэрэгдэһэн
асхоорондын хэдэ
д харуулжа үгэ-
ласхоорондын ёһо
договорнуудай
ээн лэ ехээр до-
Германиин импе-
льгельм II 1919
-да Версальда ба-
договор соо эли-
байгаа.
охи дайнай үеэ
эзэрхэг түрим-
лөө гэмтэйшүү-
орхойлхо ёһотой
түүлхээр хараа-
бэшье эдэ зааба-
дээгүй үлэһэн
ональна полити-
он дайн сэрэгые хэрэглэхэһээ арсаха тухай 1928 оной августын 27-до Парижда баталагдаһан договор эрилтэ хэһэн байгаа. Эзэрхэг түримхэй ябуулгые тодорхойлхо тухай хэдэ хэдэн хэлсээнүүд 1933 ондо баталагдаһан байха юм. Зүгөөр эдэ бүгэдэ гитлеровскэ алуурша болон тэдэндэ туһалагшадые зогсоогоогүй.

Баруун бусад гүрэнүүдэй милитаристнуудта дэмжүүлэн, гитлеровскэ Германи дэлхэйн үзэгдөөгүй ехэ хюдалгата дай бэлэдхэжэ, тэрэниие һүжэрөөһэн байгаа. Тиихэдээ уласхоорондын гуримай хүнэй заншалай бүхы ёһонуудые оройдоошье хэрэгсээнгүй, дай хэхэ элдэб шэрүүн шанга, зэрлиг муухай арганuудые убайгүйгөөр хэрэглэһэн байна. Фашис эзэрхэг түримхэй ябуулгын түлөө бодото гэмтэд арадуудай үнэн зүб сүүдһээ зайсажа шадахагүй, гэмтэ ябуулгынгаа түлөө эгээн лэ шангаар хэһээгдэхэ гэжэ энэ дайнай үедэ хэдэн олон уридшалан һануулганууд хэгдэһэн байгаа. Гэхэтэй хамта фашис эзэрхэг түримхэйшүүл зэрлиг арьяатанай аашануудые гаргажал байгаа бшуу.

Эсэстэнь Гитлертэ эсэргүү коалициин хамтын, хамагай түрүүндэ, Советскэ Союзай, түгэлдэр хүсэнүүдтэ сохюулан гитлеровскэ Германи унаһан байгаа. Хүсэдөөр диилдэһэн тухайгаа актда Германиин командовани 1945 оной майн 8-да гар табяа һэн. Тиигэжэ хүн түрэлтэнэй болбосоролто байдал абарагдаһан юм. Эзэрхэг түримхэй ябуулгын, гэмтэ муухай үйлэ хэрэг хэһэнэй түлөө харюусалгатайшуулай гэмээ амсаха түүхэтэ саг ерээ бэлэй.

Фашис гол гэмгэдые сүүдлэһэн Нюрнбергын сүүд 1945 оной ноябриин 20-до эхилээ һэн. Тиигээд 1946 оной октябрьда дүүрэһэн байна. Зарим алдуунуудай гаргагдаһан байгаашье һаа, Нюрнбергын сүүдэй шиидхэбэри хүсэд үндэһэ баримтатай, зүб зүйтэй байһан юм. Гитлеровскэ Германиин генеральна штабые, верховно командованиие гэмтэ организацинууд гэжэ тоолохоһоо арсахадаа эндүүрһэн байгаа бшуу. Энэ алдуу эндүү тухай совет судьягай «тусхай һанамжа» дотор тэмдэглэгдэһэн юм.

Нюрнбергын сүүд бүхэли гүрэниие эзэмдэһэн сэрэгэй гол гэмтэдые бүзгай муухай гэмтэ хэрэгүүдые үйлэдхэ зэбсэгынь болоһон гүрэниие өөрыень түүхэдэ анха түрүүн сүүдлэһэн байгаа гээд профессор Кожевников саашань хэлээ. Эзэрхэг түримхэй ябуулгын түлөө уголовно харюусалгада хабаадуулха уласхоорондын гол ёһые энэ сүүд бодото хэрэг дээрэ бэелүүлээ, бүлимтаралгын дайнай угаа ехэ нюуса далдаар бэлэдхэгдэдэг байһые бүхы дэлхэйн үмэнэ элишэлэн харуулаа.

Эгээл иимэһээ Нюрнбергын сүүдэй эхилһээр 20 жэлэй ойе эб найрамдалда дуратай бүхы хүн түрэлтэн мүнөө тэмдэглэжэ байна. Нюрнбергын сүүд мүнөөшье шухала удха шанартай зандаа гэжэ бүхы түрүү үзэл бодолтой хүнүүд тон зүбөөр тоолоно. Энээнһээ уламжалан, тус сүүд дээрэ США-һаа гол гэмнэгшэ байһан, Америкын элитэ ехэ юрист Р. Джексонэй хэлэһэн гайхамшагта үгэнүүд эзэлүүдгүй һанаандамни ороно. Гитлеровскэ гэмтэд хадаа расова үзэн ядалга, алалга хюдалга, хүсэрхэлгэ, дээрэлхүү шэрүүн ябадал гаргалгын, национализм болон милитаризмын, түхиралгын болон хорото аашa гаргалгын амиды һүлдэ тэмдэгүүд болоно гэжэ тэрэ хэлээ һэн.

Нюрнбергын сүүдэй гол удха шанарынь гэхэдэ, тэрэнэй түгэсхэлынь дэлхэйн ядерна аюулда хүн түрэлтэниие татан оруулхые эрмэлзэдэг мүнөөнэй империализмын болон милитаризмын бүхы хара хүсэнүүдтэ шэрүүн шанга уридшалан һануулга болоожо үгэнэ.

Эдэ хүсэнүүд эзэрхэг түримхэй ябуулга хэхэ замда элитээр ороод, энгэй хүн зониие, амгалан ёһоной барилгануудые олоор усадхаха, зэрлиг муухай арганuудые хэрэглэдэг болоод байна. Будуулиг хүсэ болон зэрлиг муухай аашануудые хэрэглэн, дэлхэй дээрэ эзэрхэхые эрмэлзэдэг американ империализм хамагай түрүүндэ иимэ юумэ хэнэ. Вьетнам арадай амгалан городууд болон тосхонууд дээрэ Америкын бомбонууд, һомонууд тэһэржэ, тэдэниие ехэ гасалан зоболон тохёолдуулна. Хүн зониие олоор хюдадаг аад, уласхоорондын хуули ёһоор шангаар хоригдоһон зэбсэгүүдые хэрэглэхэ эшэгүүритэ муухай замда Америкын сэрэгэйхид ороо.

Вьетнамда аашалалдажа байһан эзэрхэг түримхэйшүүлэй гэмтэ ябуулганuудые бүхы дэлхэйн олониитэ уур сухалтайгаар буруушаана. Тонуул дээрмэ элитээр хэхэ, хуули ёһые бүдүүлигээр эбдэхэ политикаяа бэелүүлэн, Америкын милитаристнууд Латиин Америкын оронуудай эрхэ сүлөө болон бэеэ даанхай байдалда мүн лэ халдан оролсоно. Тэдэнэр Доминиканска Республикада эсэргүү эзэрхэг ябуулга сэхээр хэһэн байха юм. «Һүйдхэлтэ ябуулганuудые зайсуулха» гэһэн хуурмаг шалтаг бараад, бүмбэрсэг дэлхэйн баруун талын хахадай ямаршье хубиин хэрэгүүдтэ Холбоото Штадуудай зэбсэгэй хүсөөр хамааралсалгые һайшааһан, үзэгдөө дуулдаагүй резолюциие США-гай түлөөлэгшэдэй палата хэтэрхэдээ баталан абаһан байгаа. Энэ хадаа һанаандаашье оруулхань бэрхэтэй байгаашье һаа, баримта болоно гээшэ. Энэ хадаа уласхоорондын ёһо гуримые болон ООН-ой уставые убайгүй муухайгаар доромжолһон ябадал болоно. Уласхоорондын харилсаануудта хүсэ хэрэглэхэһээ байтагай, хүсөөр заналта хэхэһээ бэеэ бариха тухай ООН-ой гэшүүдтэ энэ организациин устав эрилтэ хэдэг байна бшуу.

Европодо эзэрхэг ябуулга элитээр гаргаха аюул американ удамаршадаар дэмжэгдэдэг, тухирагдадаг Баруун Германиин үһөө нэхэхые эрмэлзэгшэдэй зүгһөө тохёолдуулагдана. Ядерна зэбсэгтэй болохые эрмэлзэдэг боннско милитаристнууд хэтэрхэдээ, гитлеризмые илаһан илалтын 20 жэлэй ойн үдэрнүүдэй үеэр фашис гэмтэдые үнэндөө амнистилха (уршөөхэ) һэдэлгэ гаргаһан байгаа. Тиихэдээ «удаан саг үнгэрһэн» тухай дуримые шалтаг болгохые оролдоһон байгаа бшуу. Зүгөөр «удаан саг үнгэрһэн» тухай гол ёһон сэрэгэй гэмтэдтэ хамаадагагүй, хамаадажа шадахашьегүй гэжэ ямаршье юрист мэдэдэг юм.

Баруун оронуудай милитаристнуудаар урмашуулагдадаг хара хүсэнүүд Африкада аашалалдажа ороо. Урда Родезидэ һаяхан болоһон ушарнууд энээнэ жэшээ болоно үгэнэ. Энэ орон «бэеэ даанхай байдалтай болобо» гээд соносхолго ямар удхатайб гэхэдэ, хэдэн олон миллион нютаг зониие бүлэг расистнуудай колониальна гуримаар дарлаха эрхэ байдал бии болгоно. Энэ ушар хадаа Африкын бэеэ даанхай гүрэнүүдэй аюулгүй байдалда бодото түбэг татахаһаа гадна, дэлхэйн бүхы арадуудта аюултай. Уласхоорондын гуримаар, ООН-ой уставаар, Нюрнбергын сэрэгэй трибуналай гол ёһонууд болон шиидхэбэринүүдээр буруушаагдаһан расизмын болон фашизмын үшөө нэгэ гуламта бии болгогдобо. Африка түбидэ галзуурадажа ороһон расистнуудай амыень татаха, мүн дай һүжэрөөгшэдэй энэ шэнэ уршагта муухай харата аашын түлөө бодото гэмтэдые эгээн лэ шанга харюусалгада хабаадуулха эрид шууд хэмжээнүүдые абаха тухай эб найрамдалай хуби заяанай түлөө һанаагаа зободог бүхы хүнүүд эрилтэ хэнэ.

Түгэсхэлдөө Ф. И. Кожевников иигэжэ хэлээ:

Урда Родезидэхи байдалтай дашарамдуулан, Советскэ правительствын хэһэн мэдүүлгые совет хүнүүд хүсэдөөр һайшаана. Мэдүүлгэ соо иигэжэ онсолон тэмдэглэгдэнэ. Энэ орондо тогтоогдоһон расис засаг түрэ хадаа — «сүлөөрһэн Африкын зүрхэн» хүдар шэглүүлэгдэһэн жада, Африка түбидэхи амгалан байдалда саг үргэлжын аюул, уласуудай хоорондын эб найрамдалда түбэгтэй ябадал болоно». Зимбабвиин арадтай хүсэд талархалтай байха тухай, үнэхөөрөө национальна бэеэ даанхай байдалые дайшалан абахын түлөө үнэн зүб тэмсэлдэнь, тэрээндэ али бүхы дэмжэлгэ үзүүлгэдэ Африкын оронуудтай холбоо барисаа байгуулхаар бэлэн байһан тухай өөрынгөө правительствын мэдүүлгые совет арад нэгэн һаналтайгаар зүбшөөнэ.

Гитлеризмын үедэ дэлхэй дээрэ ехэ аюул тохёолдоод байгаа. Мүнөө дэлхэйн болбосоролдо түбэгтэй энэ аюулые һэргээхэ замда ороһон Американ милитаризмын гэмтэ политикые дэлхэйн бүхы арадууд эрид шууд, уур сухалтайгаар буруушаана. Зүгөөр арадууд үнгэрһэн сагай һургаалнуудые мартаагүй! Нюрнбергын сүүд хадаа бүхы эзэрхэг түримхэй хүсэнүүдтэ шэрүүн шанга уридшалан һануулга болоожо үгэнэ. Хэрбээ эзэрхэг түримхэй хүсэнүүд энээн тухай мартаа һаа, тэдэнэр арадуудай зүгһөө эгээн лэ хайрагамгүйгөөр заатагүй хэһээгдэхэ байха!

ХОЁР ЯНЗЫН ШҮЛЭГШЭД БА ТҮРҮҮШЫН МҮРНҮҮД

hуухаар hуужа ёhoто зохёол бэшэгдэдэггүй аабза. Үшөө түүхэй, балар гэжэ hанагдаhан үлүү зүйлнүүдыень хэды дахин мүлихэ, заhаха ушар тохёолдохо. Дүтүү дунданууд тухайгаа ахамад зохёолшодтойгоо саг үргэлжэ хөөрэлдэхэhөө гадна, тэдэнэй зүбшэл, hургаалые сэдьхэлдээ хадуужа ябахада ехэ туhатай.

Удхынгаашье, уран найруулгынгаашье талаар үшөө шуухэжээгүй, балар түүхэйшэг байна бшуу гэжэ ойлгуулхые оролдохош, гайха тагна ехэ, заяандаашье ойлгохогүй, «Муушье haань заhаад гаргаарайгты» гэжэ гуйха. Яахабши. Хамаг юумэнүүдые заhажа, мүлижэ hууха заримдаа сагшье байхагүй. Уран найруулгынгаа талаар hаланшье haa, удхынгаа талаар яhала шанга гэжэ hанагдаhан рассказууд шаналгүй заhаргадаад гаража байдаг. Шүлэгүүдые тиигэжэ болохогүй бшуу. Шүлэг бүхэн онсо өөрын ёhо гуримтай, авторай шэг шарайе бодотоор элирүүлхэ ёhотой.

Аалин абари зантай нэгэ хүбүүн hаяшаг манай редакцида орohон юм. Зэдын аймагай «Октябрьский» совхозой 1-дэхи отделенидэ трактористаар ажаллаhан Булад Дамбаев. Ажал хүдэлмэри тухайгаа хөөрэhэнэй удаа, «бага сага шүлэг найруулдагби» гэжэ намдуу аалиханаар дурадхаа. Эгээл түрүүшын туршалгань.

«Буряадаймнай ехэ намтарые
Баян hайхан болгоhон
Банзарай хүбүүнэй ябадалые
Бухы зон магтаhан...»—гэжэ «Доржо Банзаров» тухай домоглоно. «Залуу нүхэр, энэтнай үшөө зохёол болоогүй гээшэ. Шүлэг-хүлэгэй гуриим үшөө бага мэдэнэт. Буряад зохёолшодойнгоо номуудые олоор уншажа байгаа haатнай ехэ туhа хүргэхэ hэн» гэжэ дурадхахадамнай автор энеэбхилэн татаад иигэжэ хөөрөө бэлэй: «Алдуу эндүүшье байжа магад. Заабол газетэдэ толилуулхые оролдоно бэшэб. Сүлөөтэй сагтаа шүлэгүүдээр hонирходогби. Ямар хэмэрээршье бэшэжэрхиhэнээ өөрөө мэдэхэгүй дээрэhээ нишэ орожо ерээб. Шүлэгүүдээ харуулхын тула зорюута город ерээ гэжэ бү hанагты. Ажал хэрэгээрээ ябагдаа hэн».

Тиихэдэ Дугар Булатов Булад Дамбаевта орходоо гад ондоо хүн гээшэ. Хоюулан наhаараашье нэгэ үетэн, сасуу шэнги. Дугар ЛВРЗ-дэ ажаллана. Сүлөөтэй сагтаа баhа шүлэг зохёодог, буряад зохёолшодойнгоо номуудые олоор уншадаг хэбэртэй. Теэд саг сагтаа, сахилза хүхэдөө hэмнай. Түрүүшын мүрнүүд, түрүүшын сэсэгүүд. Мүрнүүд бишшье haa, ханталтама гоё үнэртэнь дурлама сэсэгүүдынь яагаа юм!

Дугар Булатов оройдоо гансахан шүлэг харуулаа бэлэй. Залуу наhанайнгаа охиндо хэн шүлэг бэшэдэггүйб даа. Бэлигтэй бэлиггүй, дэлисэтэй дэлисэгүй шүлэгшэд байдаг hэм шуу. Мүүнь юуб гэхэдэ, олонхи эхилэн бэшэгшэд энэниие тон буруу ойлгоно. Хэды олон шэнжэлэлдэ нэрэ обогоо дурдуулбашье, саашадаа дүтүү дунданuудаа усадхахам гэжэ огто оролдодоггүй, миин лэ хуушан хэбээрээ бэшэжэл байдаг. Хэрбээ хаhа сагтаа хэлэгдэhэн дурадхалнуудые сэдьхэлдээ дүгөөр хадуужа абадаг haань, муу бүтээлэй шүлэгүүд усөөрхэ hэн.

«Хара хулhөө адхажа,
Халуун наранда шаруулжа,
Хажуураар убhэ сабшадаг
Долгёор сээжэмни халяад
Дэлбэрэн сэдьхэлни уяржа
Дуулаха дурам хүрэнэ.
Буряад ажалша арадай
Бата ерээдүйе шэбшэжэ
Баярай шүлэг бэшэхэдээ
Долгёор сээжэмни халяад
Дэлбэрэн сэдьхэлни уяржа
Дуулаха дуран хүрэнэ»,—гэжэ Дугар Булатов «Долгёор сээжэмни халяад» гэhэн шүлэг соогоо уянгална. Сэхыень хэлэхэдэ, сэдьхэл, инаг дуран, ажал тухай үе үеын поэдууд шадал соогоо бэшээ hэмнай. Онсо өөрын hанамжа, дура сэдьхэл уяруулма удхатайхан зэргэсүүлгэ, эпитет огто байхагүй. Халагламаар. Тиихэдэ нүхэр Булатовай шүлэг стилистическэ талааараа ехэ буруу, мүр бүхэниинь дабхасалдашанхай.

Бараглахада, Дугар Булатов бага бэшэ дадалтай, дүй дуршалтайхан боложо ябаhан хэбэртэй. «Нүхэр, шүлэгыешни энэл хэбээрнь гаргаха аргагүй гээшэ,—гэжэ дурадхахада: —«Ямар хамаа байхаб. Мэнэ гэhээр заhажархина аабзаб. Ямаршье темэдэ таарүү шүлэгүүдые асаржа үгэхэб»,—гэжэ омог дорюунаар дуугараа бэлэй.

Энээхэн статья соо шэнжэлэл, шүүмжэлэл хэхэ гэжэ hанагдаагүй. Зарим тэды hанамжа, бодомжонуудые дурадхахые эрмэлзэгдээ. Бусадшье эхилэн бэшэгшэдэй шүлэгүүд тухай дэлгэрэнгыгээр хэлэхыньшье аргагүй. Жэшээлхэдэ, Булад Дамбаевай (Зэдэ), Шираб Бадмаевай (Хэжэнгэ), Гунга-Нимбуу Дашицыреновай (Хэжэнгын 8 жэлэй hургуули), Заата Базаров (Улаан-Үдэ), Сэсэгма Самбаевагай (Онгорын дунда hургуули), Светлана Гонгоровагай (Енгорбойн 8 жэлэй hургуули), Дугар Дылгыровай (Сэрэгшэ), мүн бусад олохон залуушуулай шүлэгүүд баhал тиимэрхүү дутагдалнуудтай байна.

М. ОСОДОЕВ.

Студент трагеди бэшэбэ

Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай 4-дэхи курсын студент Шираб-Нимбу Цыденжапов 3 актгай, 9 зурагалтай шүлэглэмэл трагеди hаяхан бэшэжэ дүүргээ. XVIII зуун жэлэй эхеэр болоhон монгол манчжурнуудай тэмсэл—трагедиин гол темэнь юм. Шираб-Нимбу зохёолоо бэшэхэдээ түүхын бодото материалнуудые хэрэглэбэ. Трагеди гол геройнгоо нэрээр «Сагаан Сэсэн» гэжэ нэрлэгдэнхэй.

Н. ОЛЗОЕВ.

hОНИНШЬЕ, ГОЁШЬЕ

Энэ намарай нэгэ үдэр Усть-Ордын Буряадай округой Буряад-Енгүүд тосхоной ажалшад Буряадай республикын филармониин хэдэн артистнуудтай уулзаба. Эдэнэр концерт табихаяа ерээ.

Буряадай АССР-эй габьяата артист, хүгжэмшэн Цыден Ринчинов эндэхи ажалшадые халуунаар амаршалаад, концертээ эхилбэ.

Концертын нэгэдэхи хубинь лекци-концерт байба. Цыден Ринчинов лекциеэ буряад хэлэн дээрэ уншаа. Буряад зон гээшэ эртэ урда сагhаа хойшо hанамжа бодомжонуудаа дуунууд болгон зохёожо дууладаг байhан гээшэ. Дуун соо арад зоной сэдьхэл бодол гарадаг ха юм гэжэ байгаад Цыден Ринчинов хөөрэбэ. Өөюн бэлигтэй хүнүүд олон байдаг hэн. Хөөрэжэ байхадаа элэ дуунуудаа дуулажа байхадань үлөөшье hонирхолтой болоно.

Буряад арадай дуу хүгжэм тухай лекци-концерт шагнажа байхада, манай арадай түүхэ, элинсэг хулинсагаймнай — ехэ эсэгымнай, гоёдэй баабайнарай байдал нюдэндэ харагдахадал гэнэ. Хурим түрэ тухай дуунууд ямар гунигтай гээшэб. Артистнууд Цырен Хоборков, Софья Дугарова гэгшэд урданай дуунуудые дуулаба. Хори, Агаар, Хяагтаар, Алайр, Боохоноор, Эхирэд-Булгадаар дууладаг дуунуудые Софья Дугарова ехэл гоёор дуулажа үгэбэ. hонин, гоё.

Удха hайнтай, hонирхолтой лекци-концерт хэhэнэйнь түлөө эдэ артистнуудта бидэнэр, Буряад-Енгүүдэй ажалшад, ехэ баярлаhги байнабди.

С. СКОЛЬЖИКОВА,
багша.

Эрхүүгэй область.

БААТА
ГРАМО
БАСАГАН

Буряад ороной ба
хүбүүн, противотан
рийн бригадын кома
полковник В. Б. Бор
ехэ Союзай Героин
зэргэ олгохо гэhэн
оной майн 6-да СССР
Соведэй Президиум
гаа.
Эсэгэ ороноо хам
ехэ гайнда хабаад
заяа хайрлангүй,
лоор унаhан В. Б.
фронт дээрэ харуул
шалгада зорюулаг
статьянууд союзна
мито республикан
нүүдэ хэблэгдэнэ.
«Слава Родины»
хан нимэ удхатай тэ
логоо. Карпаг шад
округой офицер Н.
hаяхан Геройн бүлэ
соевой hамган Анна
басаган Сырена В
хоёртой уулзажа, хөө
Офицер Н. Н. Лаще
Верховно Соведэй
үмэнэhөө Советскэ Со
грамота Борсоевой
рюулхадаа, иигэжэ
— Танай эсэгэ,
арадай олон тоото хү
зүрхэгэй, hонор хү
шадамар бэрхэ коман
юм. Та, эсэгынгээ
табьяагаар омогорхох
Геройн бүлэдэ грам
лагдаhанай hүүлээр
Лащенкын кабинет со
ной хөөрэлдөөн болоо
бүлэнэрэй ажабайда
хоhон байна.
— Би 1941 ондо Н
гой хүн зоной бомбо
газарта түрөө hэм,—
Владимировна хөөрэ
гурбан жэл зурган
эсэгэмни hаhа бараh
гымни харуулhан
намда хүндэгэй. Би
эсэгэдээл адли алба
гойб.
Совет правительств
ноо алба хэхэдэ нол
соевой харуулhан гай
роор сагнэhэн байна.
Владимир Бузинаевич
командалжа ябаhан со
нинэй, Богдан Хмельн
гениуудаар шагнагдаhа
гинени Львов городы
лимтарагшаhaa ст
байна. Мүнөө Львов г
гудамжа Борсоевой н
шуулна.
Полковник В. Б. Б
мүрэнэй саада бэед
род шадар баатарай
hан байгаа.
Владимир Бузинаев
шархатаад байхалаа,
хиhан гэхэ: «Наha
Львов городто абаа
лаарайгты».
Геройн hанаан
тэрэ Алдар солын
газарта халагалагда
Буряад арадай
габьяа хэзээ мүнхэ
гүй, арад зоной дуу
баатаршалгань бүги
хуулжа байдагынь

Г. ЧИМИТОВ.

ТҮБЭЙ ХАРГЫ

Намжар алтан саг гээд
Намарые нэрлэнэб.
Баян зүүдхэлээ зүүгээд
Байгаалиие шэмэглэнэ.

Наран одоо урматай —
Налайна замбиин зулайда.
Жэргэмэл шубууд абяатай,
Жиигана намар тухайда

Түбэй харгы тооhон лэ —
Түргэн машинанууд hубарла.
Хүдөө тосхон хооhон лэ—
Хүнүүд ажалдаа үни гараа.

Хаалгын газаа hандай дээр
Халзай үбгэн hууна лэ.
Газаагуурнь, тала дайдаар
Гааhанайнь утаан hууhанэ.

«Байза, хэхэ ажалгүй,
Бараг юумэ хашалгүй
Хүлөө гоёор hольбуулжа
Хүхэ утаа баяюулжа,
hула табяад шүрбэhөө
hуужа hуултай бэшэхэн лэ...»

Түбэй дардам харгы дээр
Түргэн гараал гэшхэлэн.
Тоогүй олон машинанууд
Тооhо татан шармайлдаа.
Дахуулhан түрүү нэгыень
Даллан, Халзай байлгаал даа.

— Залуу нүхэд, хайшаабта?
Зам хаанаhaa бэряабта?

— Аяр шара шэнисээ
Абахамнайл, мэдышэ-э...
Эндэхи Ногоон-Толгой
Эрьюулээл манай толгой.
Автоажахын колонно!
Ажаллахамнай олоороо.

Халзай үбгэн харюудань
Халзан толгойгоо эльбэнэ.
Хажуудань хэншгүй.
Хажуудань
Харгын тооhон үлэнэ.

Арадань дуунай аялга
Ааляар холо гараhан аад.
Үдэншьегүй баймга
Улам ехэдэн шангадаа.

Дүтэлжэ ерэн гэхэдээ,
Дүүрэн машина хүнүүд.
Булта—залуу үетэн,
Булта—дорюун, хүхюунүүд

«Таряамнай, таряамнай—
Танай, манай баялиг.
Олоной, хамагай
Омог хүсэн харьялаг!

Зорилгоо, зорилгоо
Зохид hайнаар дүүргэе.
Зонойнгоо, зонойнгоо
Золто магтаалда хүртэе!»—
Дуунай огсом хухалга
Дуулим дайды буhалгаа.

— Байлгыт!—Халзай үбгөө
Баруун гараа үргөөл.—
Залуу нүхэд, хаанахибта?
Зам хайшаа барибабта?.
— Хотоhoo ябаhан оюутан,
Хорёод наhатан, сасуутан.
Таряанайтнай уряагаар
Табилуулбабди хуряахаа.
Уужам Түгнын тала

Ухаан зүрхымнай татаа лэ!
Ханхинаад, дуун саашалба,
Халзай шэлээ маажаба:
«Аяар холын байшанhaa,
Аймагаймнай зүргаанhaa
Ургасымнай хуряахаа,
Удаар хэжэ туhалхаа
Ерэхэ гээшэнь—гайхал даа,
Ехэ hонин байнал даа,
Байдал, сагнай хубилаал
Байжа миил байлтай аал!»

Халуун ажалай түб шэглээд,
Халзай үбгэн гэшхэлээл

Гааhааш hорохоо мартанхай
Гансаараа үбгэн алхина.
Шухала бодолдо абтанхай
Шулуужан урагшаа дабхина.
Урдаhaань ерэhэн машинанууд
Утаа, тооhоор отоно.
Хойноhоонь хүсөөд, машинанууд
Ходорон ахин ошоно.

«Номгон байгаал hаяхан
Ногоон-Толгойн харгы.
Харин мүнөө гаhархан,
Хааяад, хүүезд амаргүй.
Нэгэ бодол hаналтанай
Нитын харгы байбалтай?! —
Хоорондонь Халзай шэбшэнэ,
Хормойгоо шуутаад, гэшхэлнэ.

ГОМБО ҮБГЭНЭЙ ГОМДОЛ

Шог рассказ

Үйлэ хэрэгэй буруу hүрөөд байхада үхэдэл шудхэршье, лама бурханшье туhалхагүй юм байгаа даа. «Лама бурханшье» гэжэ юугээ хэлэжэрхибэ гээшэбиб даа, нүгэл шэбэл, юрэдөө! Далан долоо хүрэтэрөө дэлхэйн тооhо шорой нилээгүй үрхирүүлhэн, үзэхэ юумые үзэhэн, хараха юумые хараhан хүн байхаб. Хүн боложо, хүлөө шоройдоhоор хүгшэн эжытэеэ хүтэрэлдэжэ ябажа, дасан дуган ошожо, лама бурханда мүргэдэг hэм. Юрэдөөл, наhан соогоо бурханда шүтэдэг муутай байгааб. «Муутай» гэжэ юугээ хэлэбэ гээшэбиб—нүгэл шэбэл, юрэдөө!

Сэхынь хэлэхэдэ, долоон хоногой саада тээ Ивалгын дасан ошожо үргэл мүргэл хээд ерээ hэм... Теэд долоо hүниин доогуур ошог! Тат-тай, юугээ «долоо hүниин доогуур ошог» гэбэ гээшэбиб, нүгэл шэбэл, юрэдөө!

Байза, тиимэл даа, зулын хуралда ошожо, үнэнhөө зальбаржа, үргэл мүргэл хээд, hүүлдэнь алуулан алдаhанhaa хойшо бурхандаа бузараар сухални хүрэдэг болоод байна. Тиигээд лэ нүгэл үргэлхөөр үгэнүүдые хэлэдэг, ама задагай болоод байна ха юмбиб.

Городой хулигануудта алуулха гэжэ байхадамни сахюусан Абида бурхамни намаяа абархаа ерээгүйнь ехэл гомдолтой байгаа даа. Харин таламни болохолоо, байhан айлаймни нохойнь гүйжэ ерэжэ амииемни абараал...

Зай, бітнай үни удаан шашангүй үнэн сэхээ хөөрэжэ үгэнүүб даа. Би үбгэ наhан болоошье haa, аша хүбүүн Доноогтоёо хонидынь харалсажа, Хуhата хүндэдэ отара дээрэ байдаг хүм. Тээмэндэ, тархяа залгиhар, Тагар үбгэн ойhоо түлөө ашаалаад, манайда хүрэжэ сайлахадаа:

— Гомбо үүримни, зулын хурал болохоёо байна, ошожо мүргэжэ, hанаагаа амаржа ерэел,—гэбэл даа, золигшни. Тиигэжэ мартажа ябаhан лама бурханиие дахин hануулба гээшэл даа. «hураhан юумэ hураар татуулхагүй» гэжэ hүзэг бэшэрэлни хүдэлөөд, нэрээшье дасан ошожо мүргэхэ гээд шиидэбэб.

hанаад үзэхэдэмни, hахюуhaaяашье унихэнэй хүрүүлээгүй байбаб. Наhа барahан хүгшэнэйнгөө hэгсэ дотортой дэгэл дасанда абаашажа үргөө hаd, гэжэ үнинэй hанажа ябаhан хүм. «Алтан дэлхэй дээрэ үни ябахаяа болиhон намда буян хэхэhээ бэшэ юун байхаб» гэжэ бодоод лэ ябаха тээшээ түхеэрбэб.

— Бурхан буян гэжэ мэдэхэгүйт... —гэжэ ганиржа байжа миниин урдаhаа хэдэр үгэ хэлэжэ үзөөгүй үгэтэй хүбүүнһээ хониень гаргуулжа мэнээглээд, бии байhан наяад түхэригынь хармаанлаад лэ колхозойнгоо центр хүрэтэр морёор бэригээ хүргүүлбэб. Тэндэ ерэхэдэмни, Тагар үбгэн баhал мэшээгтэй юумэ үргэлhэн хоёр үер хүгшэдтэй автобус хүлеэжэ байба.

Мүнөөмнай Үдын байшан хүрэхэ гээшэ нохойн наадан болошоо hэмнай даа. Урданайхидал адли, хоёр суудхэ соо морёор дүгшуулха бэшэ хаямбибди. Хоёр солхооб түлөөд лэ дулаан автобус соо зөөлэн hуури эзэлэнхэй залайжа hууhалши. Үдын город ерэхэдэш, пужаалаcта, хоёр хажуудаа дойбод хээтэй боро хүлэг «Волга» такси гурбан түхэригөөр Ивалгын дасан абаашаад хаяхал. Хайшан гээд дасан орохоёо hайн мэдэхэ болонхойбди.

Гарагай мууда гэрhээ гараа хүн гүб, али үнинэй бурханда зальбараагүй хүн гүб, бү мэдэе. Юрэдөөл хэрэгни буруулhан байба.

Шэнэхэн шэрээрээ яларhан шэнхинүүр автобусто hуугаад, зөөлэхэн hуурида Тагартаяа зэргэлжэ түбхинөөд лэ бурхандаа зальбаржа, мэгзэм гүбэржэ ябатараа, hажаа! Тиигэжэ унтажа hуухадал зүүдэлнэб. Диваажанай гоё hайхан сэсэрлиг соо ороод ябатарни залуу болоhон хүгшэмни урдаhаам ерэжэ ябабал...

— Гомбо, hэриш! Автобусто hуухаар лэ хурхирхаа мэдэхэш,—гэжэ Тагар хажууhаам ёворжо байба.

— Үбгэжөөл билдээ гаргагты,—гэжэ залуухан эхэнэр контролёр ехэ сортоогойгоор намда хандаба.

Үбэр, хармаануудаа hуулижа, урбуулжа байжа бэдэрбэб, теэд мүнөөхи билеэни алга маахум.

Билет абаагүй байгаа хаш гэжэ контролёрто гэмэрүүлжэ байжа, баhа хоёр түхэригэй билет абабаб.

— Тархи эрьюу болоhон тоймог, хаана хаяна гээшэбши,—гэжэ байжа Тагар гэмэрээд бү hалыш юрэдөө.

«Тээсгэн колхозойнгоо центрhээ бусажа ябахадаа, баруун дабаанайнгаа барисада сэржэм үргэнгүй гарааhайм түлөө орон дэлхэйн эзэн иигэжэ байналтай,—гэжэ hанабаб. — Халагни халаг, иигэхэ юм гэжэ мэдээ haa, хармаан соохи хахадаа гаргажа, сэржэмдэхэ бэлэйб. Теэд гарни бээрэhэн байжа, шэл задалхаяа залхуураад, барисын хажуугаар миин үнгэршөө бэлэйб.

Город хүрөөд, автобусhoo гарахадамни мэшээгтэй мяханhaам бензинэй үнэр гутажа байбал даа. Ямар шудхэрынь мяхан дээрэмни бензин адхаhан байба гээшэб! Нэгэ баанха бариhан эхэнэр хойномни hууhан юм. Тэрэл адхажархёо гээшэ ха. Сула бензин болошоhон тарган хонинойнгоо хойто хоёр хүлынь таhа сабшажа, танил айлайнгаа нохойдо хаяжа үгэхэ ушартай болобоб. Хайран мяхан, гэртээ орхёод ерэ haa, дээрэ байгаа. Хахад мяхыень хүбүүнэйнгээ орхи гэдэрнь абаад ерээ hэм. Хармалhан юумыемни хара нохой эдибэ ха юм! Халагни халаг, хайран мяхан.

Дайралдаhан такси баряад, дасан абааша гэхэдэмнай хүн бүхэнhөө табан түхэриг эрибэл даа. Үнэтэй эрибэш, хүнэй гурбые түлэхэбди гэхэдэмнай:

— Дураа мэдэгты,—гээд тэрэнэйнгээ ябахаяа hанахада. Ябагаар дасан ошохо бэшэ ха даа эрihэн сэнгынь түлөөд лэ ошохо баатай болобобди. Дүрбэн хүнhөө аяар хорин түхэриг абаба ха юм. Тэрэмнай хуушаараа хоёр зуун түхэриг шуу. Ажалша хүнүүдэй мүнгые иигэжэ шүлэжэ байха ямар hэшхэлгүй жолоошон байдаг юм гээшэб. Жолоошод гээшэмнай мүргэлшэнэй «hүдаhа барижа» hураhан зон байха даа.

Юу хэлэхэб даа, шэнэхэн Волгодо hуугаад, хахад час соо дасан орооод байгаабди.

Ай бурхан даа, мүргэлшэн ехэ олон байба. Мүнгэ алта, маха үргэхэ гээшэнь аргагүй. Нэгэ зариман хүнhөө багые үргүүжэб гэжэ бад мүнгөө дууhан манзал дээрэ табина ха даа.

«...Тэрэ тэрэнэй тэгшэ насан ээсэ нүгшэгсэн Дулма хүгшэнүү боди хутага олохын тулада сэлсэ дотортой шэрнуу дэгэл, хорин табан түхэриг мүнгэ үргэбэ-аа» гэжэ минишье нэрые нэгэ лама дурдана hэн...

Тиигэжэ хуралда байжа, лама бурхадта мүргөөд, дасаниие тойрожо газаа гороо хээд, танил ламында хоножо, hахюуhaa хүрүүлээд, махагай тоhотой баян табагуудые бэлдэжэ, хахадаар сэржэм үргүүлжэ, мүн ламбагаймнай амаа халаад, баhа нэгые асаржа бага зэргэ гарзада ороошье haa, hанаагаа дүүргээд, гэр тээшээ догдойлгобобди: баhал табан түхэригөөр таксида hуужа Үдын город ерэбэбди. Орой болоhон хойно город ерэhэн хадаа. Үдын урда бэедэ миниингээ танилайда—Данилайда хоноходо гэжэ шиидэбэбди. Мүнөөхи хахад хонинойгмни бензинтэй мяха эдиhэн томо нохой намдаа эрхэлжэ, «үнөө мяхан үгы гү» гэhэндэл долёоходоо наагуур шарбалзажа байба. Теэд энээхэн нохой амиием абарха юм гэжэ хаанаhaa мэдэхэ бэлэйб.

Гэртэ орожо дулаасаhаар, тархяа залгимар, Тагар хахадые асаржа сэржэмдэжэрхие гээд hалабагүйл даа. Тиигээд ши хүл hайгайгаараа магазин ошоод ерэ гэжэ амар заяа үзүүлбэгүй. Үүриингээ hэшхэлдэ орожо, хаанахы үйлсөөр ябажа, арай гэжэ магазин олоод, хахад литр абажа үбэртэлөөд, hөөргөө бусабаб. Газаа гартахадамни намайе дахажа ошоhон мүнөөхи нохоймни, нэгэ суушхатай үнэрдэлдэжэ байгаа бэлэй. Хойноhоомни дахажа ябаа юм аабза гэhэмни, тэрэмни байбагүй. Баhа мүнөөхи харанхы үйлсөөрөө hөөргөө бусажа ябатарни хоёр залуу хүбүүд урдаhаам гаража ерээд:

— Мүнгөө гарга!— гэжэ бузар муухайгаар зандараад, нэгэниинь хутага гаргажа занаба.

— Ай бурхан даа, hүнэhэмни дэлишэн алдажа байба. hалганаhан гараараа хармаандаа орожо, үлэhэн хэды түхэригөө гаргажа үгөөд, мүнөөхи сахюусан бурхамни ерэжэ туhалхагүй юм haa гү гэжэ нишэ гиншээ хараашалаад, оройшье мэдэнгүй: «бурха-ан даа, бурхан!» гэжэрхибэб.

— Мүнөө бурханшни бидэнэр болоод байнабди. Шамайе алаха үгыгөө бидэ хоёр шиидхэхэмнай. Саадахи мүнгөө гарга, эндэшни оройдоо хэрэн долоон түхэриг!—гэжэ нэгэниинь бури шангарба. Ай бурхан даа, энээнhээ саашаа юуншье болохо байгаа юм бэзэ, бү мэдэе. Эгээл энэ үедэ үнөөхи тугалай зэргэ нохоймни хойноhоом гүйжэ ерэhээр, тэрэ хүлиганай хутагатай гарта аhашаба. Тиигээд нохойдо зуулгаh алдаад, тэдэнни хутагаа хаяад hэе болорогүй гэрьедэжэ арилаа. Иигэжэ нохойн hайгаар амимни абарагдабал. Алуулха үхэхэеэ байхадамни абарагша бурхамни туhалхаяа яагаа гээшэб? Хай, бурхан үгы байгаа гээшэ ха даа! Бии юм haa, эгээл аюултай энэ үедэ туhалха байгаа гүбы.

Үгы бурханда найданхаар, үнэн нохойдо найдаа haa, дээрэ байна даа.

Зай, юуниш гэжэ хэлэжэ байна гээшэбиб, нүгэл шэбэл юрэдөө. Тиибэшье энээнhээ хойшо бурхандаа мүргэхөө дасан ошохогүй хаб даа. Шүдхэр абаашаг. Бурхантай, бурхангүй, ухибуудээрээ хонёо хараад байгаа haam, дээрэ ха!

Д. ДУГАРОВ.

hонин хүн тухай

ЖИГМЫТ АНАЕВА ЯМАР ХҮН БАЙГААБ?

Үни болоо даа. 1916 ондо багша Николай Николаевич Ханташкеевтэй сугтаа Сэлэнгэдэ хүн зоной тоо, тэдэнэй үзэг бэшэг мэдэсые тодорхойложо, мал адуухhанай тоо, газар тарялан бүридхэжэ ябабабди. Тиихэ үедэ Селенгинск город гэжэ нэрлэгдэдэг байhан. Энэ хотоhоо доогуур Сэлэнгэ мүрэн шадар бидэ хоёр энэ даалгабаряа дүүргэжэ ябабабди. Наhатай болоhон, арюун сэбэрээр хубсалhан буряад хүгшэнтэй тэндэ уулзагдаба. Багшанар урдамни байна гэжэ мэдэхэдээ, тэрэ хүгшэмнай мангай ородоор хөөрэлдэжэ оробо. Гайхалтай. Сэбэрээр хэлэхэ гээшэнь. Тиигэhээр байтарнай Декабрист Бестужевай гэр бүлэдэ байhан тухайгаа яржа ороходонь, тэрэ хүгшэнэй үhан ород хэлэтэй байhыень ойлгоо hэмди. Зарим буряад хүн (иланга тэрэ үедэ) ородоор хэлэхэдээ, бага зэргэ алдуу гаргажа болодог гээшэ ааб даа. Тиимэшье юумэн үгы.

Залуудаа энэ hамган Бестужевай бүлэдэ байhан, эндээ ород хэлэндэ hураhан байгаа. Бестужевай Сэлэнгын уездhээ ошотор сугтаа байhан байба.

Энэ хүгшэн ута наhа наhалhан, зуу гаратараа ябаhан байгаа.

Маанадтай хөөрэлдэжэ, декабристнууд тухай Жигмыт Анаевагай яржа байхадань тэндэ байhан хүнүүд ехээр hонирхогшо бэлэй. Үбгэдүүд Цыренов, Батуев болон бусадай нюур харахадамнай, тэдэ ехээр hонирхоhон, омогорхоhон янзатай байгаа hэн.

Декабристнуудай hайн hайхан нүлөө үзүүлhэн тухай олон дурдалгануд бии ааб даа. Энэшье ушар хадаа мүн лэ иимэ хуудаhануудай нэгэн бэзэ.

А. УБУГУНОВ.

АРАДАЙ МЭРГЭН-ҮГЭНҮҮД

1. Нарата газар ногоотой,
Нагаса айл юреолтэй.
2. hубарижа ябаhан барhaa
Сугларжа hууhан шаазган хүсэтэй.
3. Гэнтэ баяжаhан гэмтэй,
Гэдэргэ унаха үбшэнтэй.
4. Нюу нюутар
Нюрганай забhараар,
Хабша хабшатар
Хабhанай забhараар.
5. Хүнэй юумэндэ бү атаарха,
Хуртэhэн юумэндээ бү гомдо.
6. Холшортой айл баяжадаг,
Хобууша айл үгырдэг.
7. Өөхөөршье орёо,
Нохой эдихэгүй,
Үбhөөршье орёо,
Үхэр эдихэгүй.

Данри **ХИЛТУХИН,**
суглуулба.

БУРЯАД ҮНЭН
4-дэхи нюур.
1965 оной ноябриин 20.

ЭЖЭЛ ХОЁР.
Ф. СОРОКИНОЙ фотоэтюд.

МОНГОЛ ДУУШАД ЕРЭХЭНЬ

Монголой Арадай Республика айлшалhан буряадай дуушан, СССР-эй арадай артист Лхасаран Лодонович Линховоиной хонгёо hайхан хоолой Улаан-Баатарай ендэр дээрэhээ hаяхан зэдэлhэн юм. Аха дүү монгол арад манай дуушаниие халуунаар угтажа, үдэшэhэн байгаа.

Энээндэнь харюу болгон, Улаан-Баатар хотын мэдээжэ дуушад МНР-эй габьяата артистнууд Аюушийн Загдсурэн, Гонгорын Хайдаб гэгшэд hаяар манай республикын ниислэл—Улаан-Үдэ хото ерэхээр хүлеэгдэнэ. Хүндэтэ манай айлшад ниислэлэй ажалшадые монгол арадай дуунуудтай танилсуулхаhaa гадна, классигууд Верди, Пуччини, Даргомыжский, Чайковский болон бусадай дуунуудтай танилсуулха зорилготой.

Монголой Арадай Республикын габьяата артистнар социалис оронуудаар айлшалжа, ирагуу дуугаа зэдэлүүлдэг юм. Аюушийн Загдсурэн—Румыни, Югослави, ГДР, Австри, Болгариаар аяншалhан.

Аха дүү арадуудай түлөөлэгшэдэй түрүүшын уулзалга ноябриин 25-да Буряадай опера, балетэй театрта үнгэргэгдэхөөр хараагдана. Аюушийн Загдсурэн Чайковскиин «Евгений Онегин» гэжэ оперодо наадажа Татьянын, Гонгорын Хайдаб Ленскиин ролиие гүйсэдхэхэ болонхой. Тиигээд айлшаднай ноябриин 28-да Даргомыжскиин «Русалка» гэhэн зүжэгтэ Наташа, хаан хоёрой рольдо наадахаар хүлеэгдэнэ.

Монгол ханинарай манай республикада айлшалалга хадаа, гансашье бидэнэр, театрай актёрнуудта бэшэ, Улаан-Үдын ажалшадта аргагүй ехэ баяр болонол.

Н. ПЕТРОВА,
РСФСР-эй арадай артистка.

ПРАВ
БУРЯ

Мүнөөдэрэй

Нэгэдэхи хуу
доон жэлэй алхаму
рүү бэшэг: «КП
съездые нэрэтэй
угтая» гэhэн гарш
та мэдээсэлнүүд.
Хоёрдохи хуу
Крючковс «Үүсх
арга ехэ» гэhэн
Гурбадахи хуу
саанахи hониннууд
Дүрбэдэхи хуу
кусствын хуудала
шаг доро hонирхо
дые уншахат.

Редактор
Ц. О.

Манай адрес, телефо

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор
улица Ленина, 35. Телефоны. редактора—23-67,
тора—38-42, зам. редактора—35-84, секрета
отделов: сельскохозяйственный—47-59, 35-14,
—48-89, 33-61, корректорская—35-95.
Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: парт
—40-49, идеологический—24-74, советского стр
быта—34-93, рабселькоров и писем—25-41, 36-
ции—34-05 и переводов—24-74.
гор. Улан-Удэ, типография управления по печати
Министров Бурятской АССР.
Н03716.